

“De eeuwigheid”,
de hel en meer...

H. W. den Haring

“DE EEUWIGHEID”

door H. W. den Haring

en

**WAT LEERT DE HEILIGE
SCHRIFT OVER DE HEL?**

door H. W. den Haring

en

**WORDT ISRAËL HERSTELD EN
KOMT ER EEN DUIZENDJARIG RIJK?**

door H. W. den Haring

“DE EEUWIGHEID”

door H. W. den Haring

“God heeft ons willen bekendmaken de verborgenheid van Zijn wil naar Zijn welbehagen hetwelk Hij had voorgenomen in Zichzelven, n.l. om in de bedeling van de volheid der tijden wederom alles tot één te vergaderen in Christus, beide wat in de hemel en wat op de aarde is.”

Efeze 1:9, 10

Voorwoord

Het zal de opmerkelijke beschouwer der wereldgeschiedenis niet ontgaan, dat deze geschiedenis er een is van strijd.

Strijd was er steeds en is er nog onder de volken, de individuen, onder de geesten op politiek, zowel als op religieus en kerkelijk gebied.

Alle strijd is feitelijk een strijd der geesten en de oorlogen die er geweest zijn en die er nog komen zullen, zijn daar een weerspiegeling van. In wezen draait het alles of liever, gaat het in de wereldgeschiedenis eigenlijk, om de verwerkelijking van het Koninkrijk Gods op aarde, en elke strijd die er is en elke tegenstand er tegen is eigenlijk een strijd tegen de Waarheid zoals die in Gods Woord is geopenbaard.

Verstonden en geloofden alle mensen deze waarheid, dan zou er van strijd geen sprake meer zijn. In de toekomstige eeuwen zal dit echter werkelijkheid zijn.

Het ligt voor de hand, dat men zich afvraagt, vanwaar is dan die strijd, en dan vinden we als antwoord daarop in de Heilige Schrift, dat er een grote Tegenstander is, n.l. Satan, die altijd zal trachten te verhinderen, dat Gods Waarheid openbaar of verstaan zal worden, of waar dit niet meer mogelijk is, deze althans zó met onjuistheden of leugens tracht te vermengen, dat men geen juiste voorstelling meer heeft van hetgeen God in Zijn Woord heeft geopenbaard, en men als gevolg daarvan, Gods voornemen niet kent en dat een geheel onjuiste gedachte heeft postgevat omtrent Gods bedoeling met Zijn schepping en schepselen.

Een treffend voorbeeld van de verduistering der waarheid zien we b.v. in de middeleeuwen, maar de Hervorming heeft weer veel op de voorgrond geplaatst. Doch *we zouden ons vergissen*, wanneer wij zouden menen dat nu de *ganse* waarheid aan het licht gebracht zou zijn.

De Hervorming stelde wel weer de behoudenis uit genade alleen op de voorgrond, maar vele foutieve voorstellingen bleven tot op heden gehandhaafd, zoals de onjuiste mening, als zou de Kerk in de plaats van Israël gekomen, of daarvan een voortzetting zijn, met al de consequenties daaruit voortvloeiende.

Hierin is in de loop der tijden wel enige verandering gekomen. In het begin der 19e eeuw begon men in verschillende landen het profetische woord te onderzoeken, men ging weer *gelooven* wát de profeten gezegd en geschreven hadden omtrent het volk van Israël en als een noodzakelijk gevolg hiervan ook geloven aan het herstel van dit volk. Men ging het verschil zien tussen Israël en de gemeente en leerde ook de bedelingen onderscheiden.

Zodoende werd vanzelf aan de toekomst des Heren ook meer aandacht besteed in de prediking des Woords, met als gevolg een steeds meer en duidelijker inzicht in de leer van het z.g. duizendjarig rijk, waarin de bevestiging van het Koninkrijk der hemelen op aarde plaats vindt, enz.

Het wil ons daarom voorkomen, dat in verband daarmee een juist begrip van hetgeen de Heilige Schrift ons leert omtrent de uitdrukkingen: "eeuwig", "eeuwigheid", "tot in alle eeuwigheid", ons mede zal helpen om het geheel der Schrift beter te leren verstaan.

Het is toch een feit, dat de theologen die belast zijn geweest met de Staten-vertaling der Heilige Schrift, bij de overzetting van de oorspronkelijke tekst, zich niet steeds gehouden hebben aan de juiste betekenis en vertaling van vele woorden.

Daardoor heeft betekenis en zin van zeer vele teksten zodanig geleden, dat vele uitspraken in de Heilige Schrift een onbegrijpelijke voorstelling geven van zaken, die, zo men zich aan een correcte vertaling der betreffende teksten had gehouden, een helder licht zouden gegeven hebben op verschillende mededelingen, die voor de lezer van het grootste belang zijn.

Het is dan ook in verband daarmee, dat het ons voorkomt, dat het alleszins gewenst is aan de overzetting van het oorspronkelijke Griekse woord "aioon" hetwelk "eeuw" of wel een beperkte tijdsruimte betekent en in de Statenvertaling op geheel verschillende wijze vertaald is, onze bijzondere aandacht te schenken.

In de volgende bladzijden willen wij bovengenoemde uitdrukkingen in de Heilige Schrift bespreken opdat mede daardoor Gods Woord beter moge worden verstaan en dit moge dienen tot heil van de belangstellende lezer.

Alle teksten genoemd en bedoeld in deze brochure zijn volgens de Statenvertaling, tenzij anders vermeld.

Ten slotte: wij hebben voor de diverse vertalingen van de Hebreeuwse en Griekse woorden mede een dankbaar gebruik gemaakt van het unieke werk "De tijden der eeuwen" van G.J.P.

Rotterdam, juni 1973

H. W. DEN HARING

DE EEUWIGHEID

WAT BETEKENT EEUWIG?

Wanneer men deze vraag stelt, zal men meestal maar één antwoord ontvangen en wel: “eeuwig” betekent “eindeloos”. Dit is ook wel te begrijpen, immers geven onze Nederlandse woordenboeken als verklaring van het woord “eeuwig” aan: “altijd durend”, “zonder ophouden” en als dit zo in die boeken staat, zal het ook wel zo zijn.

Men loopt derhalve gevaar, dat zo'n vraag u kwalijk genomen zal worden. De Bijbel spreekt immers van het “eeuwige” leven en van de “eeuwige” verdoemenis en daaronder wordt toch verstaan, dat aan beide geen einde komt.

Of... en dan zal men u wellicht onderzoekend aanzien en vragen: “Wilt u soms beweren dat dit niet zo is? Als dit zo mocht zijn, dan wil ik u wel vertellen, dat gij met een dergelijke dwaasheid niet moet aankomen, want dat eeuwig “zonder einde” betekent staat vast en spreekt vanzelf.”

Wij willen hierop antwoorden, dat wij zeker niet iets willen beweren dat niet in overeenstemming zou zijn met de waarheid, maar het kan nuttig en nodig zijn eens te onderzoeken, wát de Heilige Schrift ons leert omtrent het woord “eeuwig” en “eeuwigheid”.

Wanneer we dus zullen nagaan, *waar, hoe en onder welke vertaling* bovengenoemde woorden in de Heilige Schrift gebruikt worden, zullen we gelegenheid vinden om te bewijzen, dat het toch nog niet zo vanzelf spreekt, dat met het woord “eeuwig” een eindeloosheid zou zijn uitgedrukt en wanneer wij deze uitdrukking, of juist dit begrip “eeuwig,” overal willen toepassen, wij voor onoverkomelijke moeilijkheden komen te staan.

Het is dan ook van groot belang hier op te merken, dat men met de vertaling van het woord “aioon”, hetwelk men zo vaak door “eeuwigheid” vertaald heeft, zeer willekeurig te werk

gegaan is. We zullen het er over eens zijn, dat een *juiste* vertaling absoluut noodzakelijk is. Het is echter een bekend feit, dat de vertaling menigmaal beïnvloed wordt door het standpunt waarop de vertaler staat of door de Schriftbeschouwing welke hij heeft.

Prof. Grosheide schreef hierover in het boekje: “De Statenvertaling”, uitgegeven ter gelegenheid van het 300-jarig bestaan dezer vertaling, in het hoofdstuk: “De theologie der Statenvertalers”, waarin hij dit euvel duidelijk aantoonde. We zullen er een gedeelte van overnemen.

Blz. 123: “Wij in onze dagen, zullen de stelling verdedigen, dat een Bijbelvertaling, die voor ruimere kring bestemd is, zoveel mogelijk objectief moet zijn.

Ik versta daaronder, dat ze in de vertaling niet één bepaalde mening tot uiting brengt, maar dat, indien het oorspronkelijke meer dan één vertaling toelaat, die verschillende verklaringen ook bij de vertaling mogelijk blijven.

Dit doel is niet altijd bereikbaar, maar men kan het nastreven en daardoor een voor het volk bestemde vertaling onderscheiden van een, die een meer persoonlijk cachet draagt, waarin men juist door de overzetting wil laten uitkomen, hoe men een tekst meent te moeten opvatten. Maar in de zestiende en zeventiende eeuw stonden de zaken wel wat anders. Er waren Lutherse, Roomse, Doopsgezinde, Gereformeerde vertalingen van de Heilige Schrift. Men kon feitelijk aan een vertaling terstond merken, uit welke hoek zij kwam.

We geven een enkel voorbeeld. Wanneer Matth. 3:2 in een enkele Nederlandse vertaling luidt: “Doet penitentie” en Ef. 5:32: “Dit sacrament is groot”, dan kan men wel niet dadelijk zeggen, dat zulk een vertaling niet taalkundig te verdedigen is, maar wel, dat ze uit een Roomse hoek komt, omdat nu met Matth. 3:2 de biecht te verdedigen is en uit Ef. 5:32 kan worden afgeleid dat het huwelijk een sacrament is”.

“Deze voorbeelden leren veel; ze leren dat er bij de vertaling ook op moet gelet worden, of wij soms door de keus der woorden

een bepaalde indruk geven, of een bepaalde opvatting willen vermijden”.

“We moeten de zaak dan ook van twee kanten bezien. De vraag luidt niet alleen: “Hebben onze Statenvertalers hun Gereformeerd theologisch standpunt in bepaalde vertalingen en kanttekeningen doen uitkomen”? ze luidt ook: “Hebben de vertalers terwille van dit standpunt bepaalde vertalingen vermeden?” En het kon wel eens blijken, dat het tweede nog meer van belang is dan het eerste”.

Verder wijst Prof. Grosheide er op, dat de Statenvertalers bij het overzetten van de Bijbel gebonden waren aan de belijdenis, terwijl zij deze hadden ondertekend en die ten aanzien van hun trouw aan de Gereformeerde leer ten volle werden vertrouwd en dit vertrouwen ook ten volle verdienden. Zij hebben bij hun vertalen ook niets anders begeerd dan zich als Gereformeerde theologen te gedragen. Dit laatste is van de grootste betekenis, want uit het bovenstaande blijkt duidelijk, dat een vertaling gebonden aan een bepaalde leer, niet objectief kan zijn.

Er wordt hiermede toegegeven, dat onze Statenvertalers, als gevolg of terwille van het standpunt dat zij innamen, in bepaalde gevallen een objectieve vertaling vermeden en een vrije vertaling de voorkeur gaven om ze met de belijdenis te doen overeenstemmen.

Hoe is nu aan dit euvel te ontkomen? O.i. door de zgn. concordante vertaalmethode, d.i. door elk zelfde woord in de oorspronkelijke taal, voorzover mogelijk met eenzelfde woord te vertalen.

Vertalen is toch niet anders dan zo getrouw mogelijk in een andere taal weergeven, hetgeen er in het oorspronkelijke staat.

De vertaler mag bij de keuze van de woorden geen rekening houden met zijn standpunt of Schriftbeschouwing of met wat anderen er mogelijk uit zouden willen afleiden of distilleren en daarom anders vertalen dan er staat.

Hij heeft alleen rekening te houden met de vraag: “Wat staat er en wat is hiervan de vertaling?” De juiste methode hiervan is, zoals gezegd, de concordante, die niet toelaat, dat mening of inzicht van de vertaler meespreekt bij de overzetting, hetgeen een eerste vereiste is.

Gaan we nu naar het woord “eeuwig” terug. We willen er eerst de aandacht op vestigen, dat het woord “eeuwig” een *bijvoeglijk naamwoord* is, en wat dit voor een soort woord is, weten wij allen. Zulk een woord drukt n.l. een of ander kenmerk uit van het zelfstandige naamwoord, waarmede het in verband staat of genoemd wordt.

B.v. wanneer wij van een Russisch lied spreken, dan wijst het bijvoeglijk naamwoord “Russisch” er op, dat *dit* lied, ofschoon er meerdere liederen zijn, met Rusland in verband staat, dat het b.v. uit Rusland afkomstig is, of over Rusland handelt.

Lezen we nu van een hemels wezen, dan duidt “hemels” weer de oorsprong of de aard van dat wezen aan en begrijpen we dat het niet met de aarde in verband staat.

Bij een aardse pelgrim bepalen zich onze gedachten juist bij de aarde en niet bij de hemel.

Zo moeten wij ook de uitdrukking “eeuwig” bezien. Het staat ook ergens mee in verband en draagt er een zeker kenmerk of karakter van. Is dat karakter of kenmerk eindeloos?

Om dat te weten te komen moeten wij onderzoeken waarvan het woord eeuwig afkomstig is. We vinden, dat eeuwig komt van het woord eeuw. In het Grieks is dit “aioon” en ons woord is dus om zo te zeggen “aionisch”.

WAT BETEKENT NU “AIOON”?

Is een aioon eindeloos, dan zou aionisch of zoals wij vertalen “eeuwig”, ook op een eindeloze duur kunnen wijzen. Of dit zo is, moeten en willen we dus nauwkeurig nagaan.

Vooraf gaat echter nog een opmerking. We zullen ons, behou-

dens een enkele uitzondering, bepalen tot de Griekse Schriften of wat men gewoonlijk het Nieuwe Testament noemt.

In de Hebreeuwse Schriften (het Oude Testament) komt “eeuwig” ook wel voor, n.l. als “olam”, maar het bijvoeglijk naamwoord “eeuwig” heeft het Hebreeuws niet. Daar staat “olam” of “eeuwig” ook wel in verbinding met een zelfstandig naamwoord, b.v. “eeuwige inzetting” of “eeuwig verbond” enz., maar men kan dan vertalen “inzetting der eeuw” of “verbond der eeuw,” enz. Echter het Hebreeuwse “olam” en het Griekse “aioon” betekenen beide “eeuw”. Dat dit niet een eindeloze duur aangeeft, zullen wij aantonen.

Het is wel te betreuren, dat het woord “aioon” op zoveel verschillende wijze vertaald is.

Deze handelwijze verraadt, dat de Statenvertalers bij hun overzetting der Heilige Schrift voor “aioon” woorden hebben gebruikt, die wel in het raam van hun leer- en Schriftbeschouwing passen, maar een juiste, resp. letterlijke, vertaling van het Griekse woord geweld aandoen.

De meeste verwarring is dan ook daaruit ontstaan, dat men een reeds te voren opgevatte mening wilde vasthouden.

Men heeft “aioon” vele malen overgezet door “eeuw”, dat is in orde, maar men heeft het ook vele malen vertaald door “wereld”, en dat is niet in orde, want het woord wereld is in het Grieks “kosmos” en niet “aioon”. Bovendien heeft men het ook vertaald door “eeuwigheid” en vooral deze laatste uitdrukking heeft zeer grote verwarring gesticht.

Immers, het woord “eeuwigheid” heeft bij ons nog steeds de betekenis van een eindeloze duur, een tijdruimte, waaraan nimmer een einde komt, maar dat bedoelt de Schrift met het woord “aioon” allerminst! Zie hier waarom niet.

Wanneer b.v. de juiste vertaling van aioon “eeuwigheid” zou zijn en wel met het begrip van “eindeloosheid”, dan is het al zeer vreemd, dat dit woord ook in het meervoud voorkomt. Niet maar een enkele maal, doch zestig keer!

Wanneer men nu meent aioon te moeten vertalen door “eeuwigheid”, dan moet men consequent het meervoud van aionen óók in de meervoudsvorm overzetten en dus vertalen “eeuwigheden”. Deze uitdrukking komt dan ook enkele malen in de Staten-Vertaling voor, b.v. Ps. 61:5: “Ik zal in uw hut vertoeven in eeuwigheden”; Ps. 77:8: “Zal dan de Heere in eeuwigheden verstoten” en Jes. 45:17: “Gijlieden zult niet beschaamd noch tot schande worden tot in alle eeuwigheden.”

Maar ieder begrijpt wel, wanneer de Schrift spreekt van “eeuwigheden”, en zoals we reeds opmerkten doet ze dat vele malen, we aan het woord “aioon” dat we door eeuwigheid vertalen, nooit de betekenis van eindeloosheid mogen toekennen, zoals tot op heden nog altijd gedaan wordt. Er zou dan immers maar van één eeuwigheid sprake kunnen zijn, want een eeuwigheid die nimmer eindigt, laat geen duur voor meer dan één eeuwigheid over.

Het is zeer dienstig om zich dit wèl te realiseren.

De vertaling door eeuwigheid is dan ook niet juist. Het is daarom beter dit steeds door eeuw te vertalen, zoals men het dan ook meermalen gedaan heeft! Een eeuw toch is een bepaald tijdperk met een begin en een einde. Daarom kan de Schrift ook spreken van *eeuwen*.

Het zal wellicht goed zijn, dat wij hier nog even opmerken, dat de Heilige Schrift met eeuw niet een afgepast tijdvak van honderd jaar bedoelt.

Ook wij duiden in onze taal een bepaalde tijdperiode soms wel eens aan met de naam “eeuw”. B.v. als wij spreken van een gouden eeuw, waarmede wij dan bedoelen een tijdperk van ongekende welvaart en vrede en niet een afgepast tijdvak van honderd jaar, waarmede het verloop der heils- en wereldgeschiedenis in verband staat. Wanneer het ogenblik gekomen is, waarop dit door een ingrijpen Gods eindigt, dan eindigt die eeuw en vangt de volgende aan.

Hoelang de eeuwen duren en wanneer zij eindigen, kunnen wij niet met zekerheid zeggen.

DE BIJBEL VOOR VELEN EEN ZEER MOEILIJK BOEK OM TE VERSTAAN

Daar zijn de zozeer verschillende vertalingen van het woord aioon niet onschuldig aan. De Bijbel is Gods openbaring aan ons mensenkinderen, en de Here heeft ons daarin medegedeeld, wat Hij voornemens is te doen. Hij heeft een plan, en dat plan wordt in Ef. 3:11 genoemd: “het voornemen der eeuwen” (Gr. tekst). Ook hier is het weer de foutieve vertaling die een groot misverstand teweeg gebracht heeft. Men heeft vertaald: “eeuwig voornemen” en dus van het *meervoudige zelfstandige naamwoord* “*eeuwen*”, het *bijvoeglijk naamwoord* “*eeuwig*” gemaakt.

Men heeft daardoor het juiste onderwijs, hetwelk Gods Woord bedoelt ons te geven, n.l. dat Gods voornemen meerdere eeuwen omvat, doen verloren gaan. Zie b.v. Ef. 3:8-11: “Mij de geringste van al de heiligen is deze genade gegeven om de onnaspeurlijke rijkdom van Christus onder de volken te verkondigen en voor allen in het licht te stellen welke de bedeling is der verborgenheid, die *van alle eeuwen verborgen geweest is in God*, die alle dingen geschapen heeft, opdat nu door de gemeente aan de overheden en de machten in de hemelse (gewesten) door de gemeente bekend gemaakt worde de veelvoudige wijsheid Gods naar het *voornemen der eeuwen*, Grieks “prothesis toon aioonoon” (en niet eeuwig voornemen) dat hij gemaakt heeft in Christus Jezus onze Heer. De Schrift leert dus dat Gods plan of voornemen, dat, zoals reeds is opgemerkt, meerdere eeuwen omvat, door Hem gedurende de eeuwen uitgewerkt en verwezenlijkt wordt.

Ook hier zien we dus dat de eeuwen niet eindeloos gedacht mogen worden.

Salomo heeft trouwens gesproken van eeuwen die *geweest zijn*, en men kan niet anders dan toestemmen, dat, wanneer er sprake is van eeuwen die geweest zijn, deze dus een begin en een einde hebben gehad, dus niet eindeloos waren.

Hoeveel er (geweest) zijn staat er niet bij, maar bij een nauwkeurig onderzoek der Heilige Schrift kunnen wij vijf eeuwen vinden.

Sinds de schepping der wereld tot op de tijd dat Salomo deze woorden schreef, waren er twee eeuwen geweest en hij bevond zich in de derde, en in deze zelfde eeuw bevinden ook wij ons nog.

Deze eeuw bedoelde de Here Jezus, toen Hij in Matth. 12:32 handelde over een bepaalde zonde, n.l. de lastering van de Heilige Geest, waarvan Hij zeide, dat deze niet zou vergeven worden in *deze eeuw*, (n.l. de tegenwoordige) noch in de *toekomstige eeuw*. De Here Jezus leert ons hier zeer duidelijk, dat men niet zal kunnen weerleggen, dat onze tegenwoordige eeuw eenmaal zal eindigen en gevolgd zal worden door de toekomstige eeuw.

Leert de Schrift ons dus dat de tegenwoordige eeuw eenmaal zal eindigen, dit geldt evenzeer voor alle eeuwen. D.w.z. ook voor de eeuwen, die op de onze volgen zullen, n.l. de toekomstige eeuwen waarvan de apostel Paulus spreekt in Ef. 2:7.

Het bewijs hiervoor ligt trouwens in Hebr. 9:26. Aldaar wordt gesproken over de voleinding der eeuwen. Zoals deze tekst echter in onze Bijbel staat, is hij niet erg duidelijk, omdat wij daar lezen, dat Christus in de voleinding der eeuwen is geopenbaard om de zonde teniet te doen door Zijns Zelfs offerande. Dit is niet geheel juist. Christus is niet in de *voleinding* der eeuwen geopenbaard, want in de eerste plaats sprak de Here Jezus zelf van de tegenwoordige eeuw, welke toen en ook nu nog voortduurt, dus ook heden nog niet vol- of ge-eindigd is, en in de tweede plaats: wanneer dit het geval zal zijn, wordt deze gevolgd door de toekomstige eeuw, waarvan Christus gesproken heeft.

De woordplaatsing van de tekst kan zonder bezwaar ook anders zijn en dan is de zin duidelijker, n.l. zo: "Maar nu is Hij eenmaal geopenbaard om de zonde teniet te doen in de voleinding der eeuwen, door Zijn Zelfs offerande".

Dat de zonde b.v. nu nog niet teniet gedaan is, zal wel door niemand ontkend worden. Dit zal echter wel het geval zijn in de voleinding der eeuwen. Het middel daartoe is Christus' Zelfofferande, waardoor en waarmede Gods plan der eeuwen zal vervuld zijn, n.l. de verborgenheid van Zijn wil, die Hij ons bekend gemaakt heeft, om in de bedeling van de volheid der tijden (welke bedeling nog toekomstig is) alles tot één te vergaderen in Christus, beide dat in de hemel en dat op de aarde is, Ef. 1:9 en 10.

Men ziet, dat het van groot belang is, dat wij de aionen, zoals de Schrift ze bedoelt, niet zien als oneindig, maar als met een begin en een einde.

HOE HEEFT MEN NU MET HET WOORD AIOON GEHANDELD?

Het komt in de Heilige Schrift in het enkelvoud vijfenzestig maal voor. In Matth. 12:32 vertaalde men het terecht door eeuw, en zo had men het consequent overal moeten vertalen.

Men deed dit echter slechts tien maal. In deze tien teksten gaf men het de betekenis die het inderdaad *alleen* heeft, n.l. een eindig tijdperk. Maar zevenendertig maal vertaalde men dit-zelfde woord door "eeuwigheid", waaraan men de betekenis van eindeloosheid toekent. Dit is eenvoudig ontoelaatbaar. Eenzelfde woord kan niet de betekenis van eindig en oneindig hebben. In de overige achttien teksten, waar het woord aioon voorkomt, vertaalde men nòch "eeuw", nòch "eeuwigheid, doch "wereld".

Men begrijpt, dat deze zozeer uiteenlopende en zeker inconsequente vertalingen het gevolg zijn van het feit, dat de vertalers bij hun vertalen rekening hielden met hun leer, waaraan zij, volgens de erkenning van Prof. F. W. Grosheide, gebonden waren. Dáárdoor hebben zij een bepaalde vertaling, n.l. het woord "eeuw" vermeden en de door hen gewilde doch niettemin *onjuiste* vertaling t.w. "wereld" gekozen.

Wij willen dit duidelijk aantonen. Art. 37 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis leert, dat bij de komst van de Here Jezus de wereld in vuur zal vergaan.

Nu is er in het evangelie naar de beschrijving van Mattheus in hoofdstuk 13:39-40 en 24:3 sprake van de “voleinding der eeuw”, Grieks: “sunteleia tou aioonon”. Maar omdat in Matth. 24:3 de toekomst des Heren in verband wordt genoemd met deze voleinding, vertaalde men hier aioon niet door eeuw of eeuwigheid, maar door wereld, omdat volgens Art. 37 dan de wereld zou moeten vergaan.

Zo deed men het ook bij de vertaling van Matth. 13:39. Daar staat in het Grieks: De oogst is de voleinding der eeuw. Maar het woord wereld komt in deze tekst niet voor.

Deze foutieve vertaling hebben de Statenvertalers dus gebruikt om de Schrift te doen overeenstemmen met wat de Geloofsbelijdenis in Art. 37 zegt, waarin duidelijk tot uitdrukking komt, dat de voleinding der eeuw de voleinding der wereld zou zijn. Dat deze manier van doen verkeerd is, behoeft niet nader te worden aangetoond.

Het woord wereld (kosmos) staat wel in Matth. 13:38: De akker is de “wereld” maar weer niet in het veertigste vers. Het is eveneens ongeoorloofd om vs. 49 waar dezelfde uitdrukking “voleinding der eeuw” voorkomt, dit weer te geven door voleinding der *eeuwen*.

Waarom meent men gerechtigd te zijn om het enkelvoudige woord eeuw in de meervoudsvorm om te zetten en dit te vertalen door eeuwen, hiermede de indruk gevende alsof nu het einde aller dingen zou aangebroken zijn.

Als zó gehandeld mag worden bij de vertaling van het geïnspireerde Woord van God, wat blijft er dan in vele gevallen over van de waarheid?

Het is dan ook niet te verwonderen, dat men daardoor tot grote misvattingen gekomen is. Indien men niet overal met grote nauwkeurigheid en consequent de uitdrukking “aioon” en

“aionisch” vertaalt, kan men ook geen helder en klaar inzicht in Gods voornemen der eeuwen hebben.

Zij, die zich aan de juiste concordante vertaalmethode houden, zullen allicht tegengestaan worden door hen, die met de leer der vaderen instemmen, zonder waarschijnlijk ooit deze leer getoetst te hebben aan de zuivere Schriftvertaling.

Het is toch juist deze leer, die al de door ons gesignaleerde foutieve vertalingen op haar rekening heeft en die ook in de belijdenisschriften is gekomen tot uitspraken, die hoegenaamd geen steun vinden in de Heilige Schrift.

WIJ HEBBEN MET HET EINDE DER EEUW NOG NIET HET EINDE DER WERELD!

Door de verwarring, die op dit punt heerst, kan men niet inzien, dat er in Matth. 13 en 24 van dezelfde eeuw sprake is, welke Christus noemde in Matth. 12:32 en die de apostel Paulus aanduidt in Gal. 1:4 met de benaming “de tegenwoordige boze eeuw”, omdat zoals 2 Kor. 4:4 aangeeft, satan de god van deze eeuw is, vergelijk ook Ef. 2:2 en 3.

Maar, na deze boze eeuw zullen er heerlijker eeuwen volgen, wanneer n.l. Christus zal zijn wedergekomen. Niet, om dan, volgens Art. 37 der Ned. Geloofsbelijdenis, de wereld in vuur en vlam te zetten, maar om dan *aan Israël* het koninkrijk op te richten (Hand. 1:6) en dan als de Koning Israëls volgens Luk. 1:33, over het huis Jacobs te regeren in der eeuwigheid, Gr. “in de eeuwen”.

Het is een dwaling der Kerk, om te leren, dat bij de wederkomst des Heren de wereld vergaan zal en dan de z.g. tijdloze eeuwigheid een aanvang zou nemen.

Door het ongeloof aan wat de Heilige Schrift dienaangaande duidelijk zegt, ontkent zij de betekenis en de waarde der toekomstige eeuw en daarmee tevens de letterlijke vervulling van

al hetgeen de profeten in verband hiermede gezegd hebben, en verwerpt mitsdien tegelijk het door de Heer in het vooruitzicht gestelde herstel of de wederaanneming van Zijn volk Israël.

Eerder dan aan die desbetreffende profetiën volkomen recht te laten wedervaren, heeft de Kerk daartegenover haar toevlucht genomen tot het vergeestelijken van al die zegen- en heilsbeloften, die er aan het volk van Israël en de wereld in de toekomst toegezegd zijn en dezelve getransponeerd in het voordeel der Christelijke Kerk van deze eeuw.

Dientengevolge meent de Kerk nu de leer van het rijk der duizend jaren te moeten bestrijden. Haar pleitbezorgers bevinden zich echter wel in een zeer moeilijke positie. B.v. Prof. Dr. K. Dijk weet geen raad met de inhoud van Openb. 20 en vindt dit hoofdstuk erg moeilijk om te verklaren, met Dr. Hoekstra tevens erkennende, dat *hij het niet vatten kan*.

Daardoor komt het hem voor, dat de binding van satan en het heersen der (herleefde, vert. Prof. Dr. A. M. Brouwer) zielen met Christus als iets toekomstigs voor te stellen, *niet houdbaar is*.

Evenmin is het hem duidelijk, hoe in of na een “aangevangen eeuwigheid”, er nog van een stortvloed van barbaarse volken sprake kan zijn. Zie hiervoor: “Het rijk der duizend jaren”, blz. 215/216.

Deze moeilijkheden vinden in hoofdzaak hun oorzaak, zoals reeds is opgemerkt, in het niet onderscheiden der eeuwen als eindigende tijdruimten, terwijl er ook geen geloof is in de onderscheidene opstandingen, waarvan in de Heilige Schrift toch op zo duidelijke wijze sprake is.

Men houdt nog steeds vast aan de foutieve, met de Schrift in strijd zijnde, voorstelling in de belijdenis, als zou er in de Heilige Schrift slechts van één opstanding sprake zijn en geraakt daardoor bij de Schriftuitlegging in moeilijkheden.

Hebben wij opgemerkt, dat de Heer een voornemen der eeuwen heeft, de toekomstige eeuwen zijn daarvan de belangrijkste.

Steeds meer en steeds uitgebreider zal Christus' verlossingswerk zich daarin gaan voltooien.

Het was nodig, dat wij eerst de betekenis van aioon, eeuw, vaststelden. Wij kunnen nu iets gaan zeggen over het bijvoeglijk naamwoord:

“EEUWIG”

Bepalen wij ons eerst bij het eeuwige leven. Men neemt algemeen aan, dat dit betekent: “eindeloos leven”. Maar dit bedoelt de Heilige Schrift niet. Men zou ook niet moeten spreken van het “eeuwige” leven, maar juist van het “eeuwse leven”, doch dit woord bestaat niet in onze taal.

Men zou hierdoor echter beter kunnen begrijpen, dat het bijvoeglijk naamwoord “eeuwig” met een (bepaalde) eeuw in verband staat.

Laat ons dit nog eens met een voorbeeld mogen aantonen. Indien wij spreken van “hemelse” blijdschap, dan verstaan wij hieronder, dat dit een blijdschap is, zoals die, naar men meent, in de hemel gesmaakt wordt. Die blijdschap draagt dus het kenmerk van de hemel. Zo is het eeuwige leven, het leven, hetwelk in de toekomstige eeuw genoten zal worden; het draagt het kenmerk van die eeuw en het heet daarom ook het eeuwige leven.

Het spreekt dan ook vanzelf, dat dit eeuwige leven niet eerder een aanvang neemt, dan wanneer de toekomstige eeuw aanbreekt. Dit weten wij trouwens van de Here Jezus zelf. In Markus 10:30 en Lukas 18:30 belooft Christus hen, die om Zijntwille verlaten hebben vader of moeder, broeder of zuster enz. dat zij in de toekomstige eeuw het eeuwige leven ontvangen zullen.

Dat is dus, als onze “tegenwoordige” eeuw voleindigd is. Dan komt Christus weder, maar, zoals gezegd, wij moeten dan niet menen, dat dan de z.g. tijdloze of nimmer eindigende eeuwigheid aanbreekt, zoals men dit gewoonlijk zo uitdrukt, want daar is geen sprake van. Dan zal er door Christus recht en gerechtigheid

op aarde beoefend worden. Dan staan volgens 1 Kor. 15:23 *alleen de gelovigen* op, zij, die van Christus zijn, zij komen dan *uit hun graven* en ontvangen naar Christus' woord het eeuwige leven en zullen dan met Hem regeren. Vergelijk Joh. 6:40: "En dit is de wil Desgenen die Mij gezonden heeft, dat een iegelijk, die de Zoon aanschouwt en in Hem gelooft, het eeuwige leven hebbe en Ik zal hem (uit het graf, d.H.) opwekken ten uiterste dage." De uitdrukking "ten uiterste dage" is gelijk aan: "ten laatste dage", n.l. van deze eeuw.

Dan neemt bij en door hun opstanding voor hen het eeuwige leven een aanvang. Het kenmerk daarvan is o.m. ook, dat dit leven ononderbroken voortduurt, n.l. de gehele toekomstige eeuw uit. Zij, die dan leven, en naar 's Heren woord, Joh. 11:26, in Hem geloven, zullen niet sterven "in der eeuwigheid", zegt de Statenvertaling. Grieks: "in de eeuw". Maar een zondaar honderd jaar oud zijnde, zal vervloekt worden, deze zal wel sterven, dus niet de gehele eeuw uitleven. Hij heeft dus geen eeuwig leven, Jes. 65:20.

Zo is het eeuwige oordeel, het oordeel dat zal worden ondergaan in de toekomstige eeuw of eeuwen. Het "eeuwige" vuur is het vuur, waarmede ook in de toekomstige eeuw gestraft zal worden. Ook hier meent men, dat met het eeuwige vuur een vuur bedoeld wordt, dat eindeloos brandt, maar dat dit niet het geval is, toont Judas 7. Wij lezen daar, dat Sodom en Gomorra worden voorgesteld, dragende de straf des eeuwigen vuurs. Er zal echter wel niemand zijn, die zal menen dat Sodom en Gomorra en de andere steden heden ten dage nog in het vuur liggen. Het betekent dan ook alleen, dat Sodom en Gomorra reeds in deze eeuw zijn gestraft geworden met een vuur (dat voor de hele aïoon zijn werk deed, het is zulk een vuur -red.) waarmede, zoals wij reeds opmerkten, ook in de volgende eeuw zal worden gestraft.

Op de plaats, waar het oordeel werd voltrokken, ligt nu de Dode Zee.

Een sterk argument, hetwelk tegen onze beschouwing wordt

ingebracht, en waarmede men zeer sterk meent te staan, is wel de opmerking, dat in Gods Woord ook gesproken wordt van de “eeuwige God”, Gen. 21:33, en uit de samenvoeging van het woord “eeuwig” bij “God”, meent men dan de gevolgtrekking te mogen en te moeten maken, dat hieruit wel degelijk blijkt, dat met “eeuwig” wèl een eindeloze duur wordt uitgedrukt.

Immers, de eeuwige God is toch de altijd blijvende, de immer Levende God, de altijd Zijnde. Wanneer, aldus redeneert men, met eeuwig een beperkte duur zou zijn aangegeven, dan zou God dus ook “eindig” zijn, m.a.w. er zou dan aan God ook eenmaal een einde komen en dat is eenvoudig ondenkbaar.

Met dit laatste stemmen wij natuurlijk van harte in, maar de gemaakte gevolgtrekking is niet juist, want vooreerst staat er niet in het Hebreeuws de eeuwige God, maar: de God der eeuw. Maar bovendien gebruikt de Schrift deze uitdrukking niet om er een bepaalde Wezenseigenschap van God mede uit te drukken, doch om er een bepaalde verhouding mede aan te wijzen, benevens een tegenstelling.

Er is in de “tegenwoordige” eeuw ook een andere god, n.l. satan, die volgens 2 Kor. 4:4 de god dezer eeuw genoemd wordt, aan wien de koninkrijken der wereld zijn overgegeven, Lukas 4:6.

Deze zal eenmaal in de persoon van de antichrist goddelijke eer eisen en ontvangen. Daar komt echter een einde aan. Hij blijft niet altijd een god.

Immers, aan het einde van deze tegenwoordige eeuw komt Christus weder, dan zal Hij de antichrist verdoen door de adem Zijnsmonds en wordt satan in de afgrond geworpen. Dan is deze geen god meer, maar machteloos.

De tegenstelling is dus: “deze eeuw” en “die” of “de eeuw”. In deze (tegenwoordige) eeuw is satan god.

Wanneer deze eeuw eindigt bij Christus’ komst, breekt de toekomstige eeuw aan en wordt de satan in de afgrond geworpen, en is Christus de God der eeuw, niet omdat Hij altijd leeft, maar omdat Hij dan de Regeerder is, die de wereld leidt, hetgeen dan

in gerechtigheid geschiedt. Eerst dan is het ogenblik daar dat Hij de macht zal gaan uitoefenen, die Hem overeenkomstig Matth. 28:18 gegeven is, en dat het: “doch nu zien wij nog niet dat Hem alle dingen onderworpen zijn”, (Hebr. 2:8) tot het verleden is gaan behoren. Het gaat er hier dus niet om een tijdsduur aan te geven, maar om een verhouding uit te drukken.

Er zijn trouwens meerdere uitdrukkingen, die bij “God” genoemd worden, zonder dat deze op bepaalde Wezeneseigenschappen wijzen, zoals b.v. “de God des hemels”, “de God der ganse aarde”, “de God Israëls”, zo ook “de God der eeuw”.

Zij duiden alleen een bepaalde betrekking aan. Omdat Hij genoemd wordt: de God der aarde, daarom is Zijn Wezen niet aards, of omdat Hij heet: de God Israëls, daarom is Zijn Wezen niet Israëlitisch, noch omdat Hij de naam draagt van de God des hemels, is Zijn Wezen hemels. Dit laatste klinkt misschien wel wat vreemd, maar is toch zo. De hemelen zijn immers door Hem gemaakt. Hij bestond voor de hemelen, dus voor er iets “hemels” was. Zij zijn het werk Zijner handen.

Zo ook hier, wanneer Hij genoemd wordt: “de God der eeuw” of wil men “de eeuwige God”, dan is geen sprake van, alsof hiermede een eindeloos tijdsbegrip als Wezeneseigenschap van Hem zou worden aangeduid (dat bezit Hij wel, doch dit wordt hier niet bedoeld), maar hiermede wordt Hij aangewezen als de Regeerder en Leider der wereld, in tegenstelling met satan en de andere goden dezer (tegenwoordige) eeuw. Christus heerst dan als Israëls Koning. Hij wordt immers meermalen de Jehova van de Hebreeuwse Schriften genoemd, vgl. Zach. 12:10, Openb. 1: 7.

Hij was vóór de eeuwen, ja, ze zijn door Hem gemaakt. Hebr. 1:2 spreekt niet van de wereld, maar van de eeuwen, Grieks “tous aionas”.

Verder wijzen wij nog op Rom. 16:26. Ook daar is sprake van de eeuwige God. Wanneer men wil vasthouden aan de mening, dat eeuwig eindeloos betekent, dan moet men deze betekenis ook in vs. 25 handhaven, waar dezelfde uitdrukking gebruikt wordt,

waar gesproken wordt van “eeuwige tijden”. De eeuwige God is de God van die eeuwen. Men kan niet beweren dat eeuwige God betekent eindeloze God, want dan zou men ook moeten spreken van eindeloze tijden, en die bestaan natuurlijk niet. Als eeuwig hier eindeloos moet betekenen, dan kan er ook maar sprake zijn van “één eeuwige tijd”, wijl deze vanzelf nooit zou eindigen en er dus onmogelijk daarvan in het meervoud gesproken zou kunnen worden.

Aionisch of eeuwig drukt wèl een hoedanigheid uit, maar dat is niet een eindeloze. De eeuwige God is hier Hij, die alle eeuwen leidt, in tegenstelling met de god dezer eeuw, 2 Kor. 4:4. Hij is daar oneindig boven, Hij is de God *aller* eeuwen. Doch deze uitdrukking beperkt Hem niet tot de eeuwen, Hij staat er boven, zij zijn door Hem gemaakt, Hij hééft de eeuwen, zij zijn een bezit van Hem, dus geen *eigenschap*.

Een tweede, niet minder belangrijke, tegenwerping meent men te bezitten in de bekende tekst 2 Kor. 4:18, waarvan het laatste gedeelte luidt: “want de dingen die men ziet zijn tijdelijk, maar de dingen die men niet ziet zijn eeuwig.”

Hier is, meent men, de tegenstelling toch wel zeer duidelijk, men beweert dan, de uitdrukking “tijdelijk” betekent voor een (korte) tijd, terwijl men met eeuwig een eindeloze duur bedoelt, waarin men de tijd als uitgeschakeld denkt.

Ook dit willen wij onderzoeken en merken hierbij allereerst op, dat het Griekse woord: “proskarios”, dat in 2 Kor. 4:18 door tijdelijk vertaald is geworden, inderdaad de betekenis heeft van: “voor een (korte) tijd”.

Dit blijkt ook uit de volgende Schriftplaatsen, waarin dit woord voorkomt, Matth. 13:21, Markus 4:17 en Hebr. 11:25.

In Mattheus en Markus is er sprake van uitgestrooid zaad, dat in rotsachtige plaatsen gevallen is. Het heeft daar geen wortel kunnen schieten en het bleef daarom maar voor een (korte) tijd.

In Hebreëen lezen wij van Mozes, die geweigerd heeft, een zoon van Farao's dochter genaamd te worden. Hij wilde liever met het

volk van God kwalijk behandeld worden, dan voor een (korte) tijd de genieting der zonde te hebben. Deze zelfde betekenis heeft het woord ook in 2 Kor. 4:18. Daarover zal wel geen verschil van mening bestaan.

Het is echter een andere kwestie, of de betekenis, die men aan het woord *aionos* geeft Schriftuurlijk is.

De tegenstelling in genoemde tekst is dus als volgt: “*proskarios*” voor een tijd, staat tegenover “*aionios*”, eeuwig. Er wordt hier eenvoudig een vergelijking gemaakt en men meent dan, dat hiermede het volgende wordt uitgedrukt: een korte tijd staat tegenover een eindeloze tijd. Dit is echter niet zo.

Geheel heterogene (van elkaar verschillende) dingen of zaken kan men niet met elkaar vergelijken, want om te kunnen vergelijken moet men de punten van verschil of overeenkomst kunnen noemen of aantonen.

Het hedendaags begrip, dat men aan “*eeuwig*” toekent, heeft dit niet, want men spreekt van de *tijdloze* eeuwigheid.

Ook hieruit blijkt weer, dat eeuwig niet eindeloos is, want het begrip “*tijd*” moet ook in het woord “*aionios*” liggen, anders kan men het niet vergelijken met “*een (korte) tijd*”.

Het woord heeft dan ook niet het begrip van een eindeloze, maar van een voldragen tijd. Laat ons dit leren uit de genoemde gelijkenis van het zaad.

Het zaad wordt uitgestrooid op verschillende plaatsen. Er valt zaad in goede aarde, maar ook op steenachtige plaatsen. Wat is nu het verschil of tegenstelling van dit zaad?

Hetgeen op steenachtige plaatsen gevallen is, blijft slechts voor een tijd, het andere zaad, dat in goede aarde is gevallen, blijft duurzaam, d.w.z. het komt tot volle ontwikkeling, het volbrengt zijn loop geheel, het komt tot zijn doel, zijn duur bereikt de volkomenheid, maar zijn duur is niet eindeloos en wij zouden dit zaad dus, integenstelling met *proskarios* “voor een tijd” *aionios* “*eeuwig*” kunnen noemen, omdat het zijn loop of duur tot volkomenheid gebracht heeft.

Het contrast, waarop Paulus hier in Kor. wijst, heeft betrekking op de verdrukking in wat er van de tegenwoordige boze aïoon overblijft, in tegenstelling met de heerlijkheid der toekomende eeuw, die volkomen is en die ontvangen zal worden bij de opstanding.

De Christelijke Kerk heeft geen rekening gehouden met de verschillende eeuwen (tijdperken), welke de Schrift aanwijst en waarin de wereld in een bepaalde verhouding en positie geplaatst is.

Zij heeft dientengevolge gemeend, dat aan het einde der tegenwoordige eeuw de algemene opstanding der doden en het laatste oordeel zal plaatsvinden, zie Art. 37 N.G.B., waarna dan de z.g. tijdloze eeuwigheid zou aanvangen. Ook dit is ten enenmale onjuist.

Wij laten hier nog enkele voorbeelden volgen, waarin wel op duidelijke wijze naar voren komt, dat eeuwig niet “zonder einde” kan betekenen, en dit begrip dus niet kan worden toegepast.

In Exodus 12:14 wordt het Pascha een “eeuwige” inzetting genoemd, evenals het priesterschap in Ex. 28:41-43; de lampen, genoemd in Ex. 27:21 zullen “eeuwig” aangestoken en onderhouden moeten worden. In Ex. 29:9 is er sprake van een eeuwig ambt, enz. enz.

Verder wordt nog gesproken van het feest der eerstelingen, het feest der weken en het loofhuttenfeest, welke “eeuwig” gevierd moeten worden.

WAT IS ER VAN DEZE VOORSCHRIFTEN GEWORDEN?

Voor wat de Joden betreft, volgen zij, in zoverre ze genoemde voorschriften nog op de een of andere wijze trachten te onderhouden, een vergane schaduw na, terwijl de Christenen de schaduwdienst nooit gekend, laat staan die beoefend hebben.

Het ligt nu niet op onze weg, na te gaan of Israël in de toekomstige eeuw deze inzettingen weer zal onderhouden, doch wij willen er in dit verband wel op wijzen, dat bovengenoemde “eeuwige” inzettingen alle reeds honderden jaren een einde genomen hebben, waardoor het klaar en duidelijk is, dat eeuwig niet eindeloos kan betekenen.

Voorts lezen wij nog in Deut. 15:17 van een slaaf, die van zijn recht op vrijheid geen gebruik wenst te maken, doch zijn heer wil blijven dienen, dat zijn oor met een priem aan de deurpost doorboord zal worden, hierdoor te kennen gevende, dat hij zijn heer “eeuwig” zal blijven dienen. We gevoelen wel dat dit niet eindeloos kan geschieden.

Zo zegt Achis b.v. dat David hem “eeuwiglijk” tot een knecht zal zijn, zie 1 Sam. 27:12.

De profeet Jeremia zegt in hoofdstuk 51:39 en 57, dat er zullen zijn, die een “eeuwige” slaap zullen slapen.

Tòch zullen deze opstaan. Art. 37 der Ned. Gel. belijdenis leert immers dat eenmaal allen uit de aarde verrijzen zullen. Betekent eeuwig echter eindeloos, dan zouden zij altijd blijven slapen, er zou dus voor hen geen opstanding zijn, want ook volgens Pred. 12:5 gaat de mens naar zijn “eeuwig” huis en zou daar dan voor immer blijven.

Dan wijzen wij ook op 2 Tim. 1:9 en Titus 1:2. Ook daar wordt gesproken van “eeuwige” tijden. Grieks “aionische tijden”, hier heeft de Statenvertaling: tijden der eeuwen.

Dat ze een einde hebben, toonden we reeds aan uit het gebruik van de meervoudsvorm. Een eindeloze tijd eindigt niet, het zou

dan ook geen zin hebben te spreken van eindeloze tijden. Dat doet de Schrift ook niet, wijl ze spreekt van aionische tijden, die voorbijgaan.

Maar nu zal menigeen gaan vragen: “komt er dan soms aan de eeuwige verdoemenis ook eenmaal een einde?” En dan antwoorden wij: “Zeer zeker, geliefde lezer, ook aan de “eeuwige verdoemenis” komt eenmaal een einde.

Dat zal voor velen wel zeer moeilijk zijn om te geloven, ook al zouden ze het wel graag willen, want de gedachte, dat God zonder einde zal straffen, zit bij ons zo diep ingeworteld, dat het tegendeel zo goed als niet aan te nemen is. Immers, zo hebben wij het van jongsaf geleerd, zo leerde de Kerk, en zo stond het ook in onze godsdienstige leerboeken.

Toch is deze leer onjuist. Ook het woord “verdoemenis” is niet juist, dit moet zijn: oordeel. Er is een eeuwig oordeel, maar dit oordeel duurt niet langer dan de eeuwen zelf duren. Ook hier duidt eeuwig een bepaalde en beperkte straf aan. Wanneer de eeuwen voleindigd zijn, en dat zullen ze eenmaal, dan zal alle straf ten einde en voorbij zijn.

Wij hopen echter dat niemand onzer lezers in dit oordeel zal komen, en daarom nodigen wij u dringend uit, alsof God door ons bade, 2 Kor. 5:20:

Laat u met God verzoenen; geloof in de Here Jezus Christus, want die in Hem gelooft, komt niet in het oordeel, die wordt niet geoordeeld!

Maar wellicht zullen er lezers zijn, die er op zullen wijzen, dat de Schrift toch meermalen spreekt van: “in alle eeuwigheid”, en dat, zullen zij beweren, betekent toch zeker “zonder einde”.

Dat deze teksten in Gods Woord staan is ons bekend. Deze uitdrukking komt eenentwintig maal voor. Maar ook hier moeten wij er op wijzen, dat een foutieve vertaling ons parten gespeeld heeft.

Er staat niet: “in alle eeuwigheid”, maar wèl: eis tous aionas toon aionoon” (Prof. Dr. J. de Zwaan heeft in zijn vertaling

van het boek “De Openbaring van Johannes” deze uitdrukking telkens *onvertaald* gelaten), dit is letterlijk: “in de aionen der aionen” = in de eeuwen der eeuwen.

Dit is niet hetzelfde als “in alle eeuwigheid” en wij zullen dit aantonen.

Deze uitdrukking is wat men noemt, een Hebraïsme, d.i. een Hebreeuwse spreekwijze, zoals wij die meermalen in de Schrift aantreffen, b.v. koning der koningen, heer der heren, vorst der vorsten, knecht der knechten, heilige der heiligen, enz. Hiermede wordt dan de voornaamste koning, heer of vorst, de laagste knecht of de heiligste plaats aangeduid. Deze spreekwijze treffen wij nu ook hier aan, alleen met dit verschil, dat hier niet in het enkelvoud, doch in het meervoud gesproken wordt, n.l. de eeuwEN der eeuwEN. Wat betekent dit nu?

Wel, het zijn de voornaamste, de uitnemenste eeuwen van alle eeuwen, die er waren, die er zijn of nog komen zullen. Het zijn de nog toekomstige eeuwen die genoemd worden in Efeze 2:7.

Deze zijn, wat hun karakter betreft, geheel verschillend en onderscheiden van de eeuwen, welke aan haar voorafgingen, en worden daarom genoemd de eeuwen der eeuwen. Het zijn de belangrijkste, de heerlijkste die er zijn.

Christus zal dan Zijn Heerlijkheid en Macht openbaren en Zich dan als Koning doen kennen. De teksten zeggen ons wàt dan plaats vindt en uit de meeste blijkt, dat God dan de eer en heerlijkheid zal toegebracht worden, zoals het in de eeuwen die er aan voorafgingen, nooit het geval is geweest.

Van Babel staat geschreven, dat gedurende de eeuwen der eeuwen haar rook opgaat. Openb. 19:3 en 22:5 zegt ons dat Christus met Zijn dienstknechten zal heersen. Dit heersen neemt een aanvang bij Zijn Wederkomst, d.i. bij het einde der tegenwoordige en het begin der toekomstige eeuw.

Wij weten immers dat Christus volgens Lukas 1:33 Koning zal zijn in de eeuwen. Maar wij weten ook, dat Christus eenmaal

het Koninkrijk zal overgeven aan God den Vader, nadat Hij alle macht en kracht heeft teniet gedaan of “ondergeordend” zal hebben.

Hij moet als Koning heersen TOTDAT Hij alle vijanden onder Zijn voeten zal gelegd hebben. Dit “totdat” wijst op een bepaald moment, hetwelk eenmaal zal aanbreken. De laatste vijand die overwonnen wordt is de dood.

Daarna wordt Christus zelf aan de Vader onderworpen. Waarom dit laatste geschiedt, volgt er vlak achter: OPDAT GOD ZIJ ALLES EN IN ALLEN!, 1 Kor. 15:28.

Dan is Gods doel, Zijn voornemen der eeuwen vervuld. Dit voornemen wordt verwezenlijkt door en in onze Here Jezus Christus, de Middelaar Gods der mensen. En al gaat dit door zonde, dood en oordeel heen, niets is er in de ganse schepping, dat Hem zou kunnen verhinderen, tot stand te brengen, hetgeen Hij bij Zichzelven heeft voorgenomen.

Welgelukzalig degene, die *nu* in Hem gelooft. Die zal, wanneer de Here Jezus wederkomt, opstaan en met Hem leven en heersen in de volgende eeuwen. Wat er ná de eeuwen zijn zal, daarover spreekt de Heilige Schrift niet, maar wij weten, dat dan zowel zonde als dood uit de ganse schepping zal zijn verdwenen en God alles en in allen zijn zal!

Wij weten zeer goed, dat dit tegen alle leer- en leerstelsels ingaat, want deze leren bijna alle een eindeloze verdoemenis. Dat komt, omdat men aan het woord aioon en aionisch het begrip van eindeloosheid heeft toegekend, hetgeen de Schrift zeer zeker niet bedoelt.

In zulk een leer wordt God dan voorgesteld als een Rechter, die Zijn schepselen zonder einde straft, en wij zullen maar verzwijgen hoe sommige mensen, die menen daarmee zich verdienstelijk te maken, ons de martelingen beschrijven van de ongelukkigen, die deze dan maar altijd door zouden moeten ondergaan, zonder enige kans, dat zij ooit op ontferming mochten hopen.

Niet aldus Gods eigen Woord. Dat leert, dat Hij eenmaal alles en in allen wil en zal zijn, 1 Kor. 15:28. Geprezen zij Zijn Naam!

Zij, die ons tot hiertoe hebben gevolgd, zullen toch wel willen toestemmen, dat het toch nog niet zo vanzelf spreekt, dat eeuwig de betekenis van “zonder einde” heeft. Het blijkt daarentegen, dat het juist het tegenovergestelde betekent en wij hopen dan ook, dat de lezer zelf de Schrift zal willen gaan onderzoeken, opdat de rijkdommen, die nog in Gods Woord verscholen liggen, openbaar mogen worden en wij God steeds meer en beter mogen leren kennen dan de traditionele dogma's tot op heden hebben vermogen te doen. Opdat Hem alle eer worde toegebracht!

Moge dit eenvoudige geschriftje daartoe medewerken.

Den, Koning nu der eeuwen, den Onverderfelijken, den Onzienlijken, den Alleen Wijzen God, zij de eer en de heerlijkheid in de eeuwen der eeuwen. AMEN.

H. W. den Haring

WAT LEERT DE HEILIGE SCHRIFT OVER DE HEL?

door H. W. den Haring

De Hel

Het onderwerp van de hel ligt gevoelig bij veel gelovigen, velen willen er niet over nadenken en dat is te begrijpen. Maar het blijven wegstoppen van alle gedachten over de hel resulteert tevens in het vasthouden van de gebruikelijke traditionele denkbeelden daarover, omdat er dan ook niets ter discussie wordt gesteld en er niets over kan worden geleerd.

Voor gelovigen zou het Woord van God hun leidraad moeten zijn. En dan zou men tevens moeten beseffen dat er menselijke ideeën in de vertalingen kunnen zijn geslopen. Gods Woord is geïnspireerd, maar de vertalingen daarvan zijn dat niet. Wil men nauwkeurig weten wat Gods Woord zegt dan moet men terugvallen op de grondtekst en het geleerde daarvan boven de vertalingen achten. Door zo God te vertrouwen kan Hij ons in de waarheid leiden die vrij maakt.

Nu, in ons huidige computer en internet tijdperk kan men een veelheid van vertalingen raadplegen. Sommigen spreken elkaar tegen, terwijl God maar eenmaal gesproken heeft en in de grondtekst zulke tegenspraken niet bestaan. Met dit artikel kunnen we een klein aantal van de vertalingen behandelen en het blijkt dat in al deze vertalingen het onderwerp van de hel door de vertalers anders wordt vertaald. Het volgende is een naar schatting minimaal 50 jaar oud artikel dat ik in een stencil-uitgave had en dit wordt geredigeerd nagenoeg in zijn geheel weergegeven. De schrijver schreef dit terwijl voor hem de Staten-Vertaling de gangbare vertaling was, en hij beschouwde de NBG-vertaling van 1951 nog als nieuwe vertaling.

Bij het redigeren heb ik geprobeerd om ook iets van de verschillen met de modernere Herziene Staten-Vertaling (2010) aan te geven zonder te veel inbreuk op het artikel te maken. Daar waar er door mij aanpassingen aan de tekst zijn gemaakt die verder gaan dan het vergroten van de leerbaarheid en de aanpassingen qua spelling staat dit ook in dit slanted lettertype. Daarmee kan dit oude artikel ook ons nog aanspreken en ons ervan doordringen dat er al lang meer bekend was over dit onderwerp. Helaas heeft het toen gepubliceerde artikel niet veel invloed gehad op het mainstream traditionele onderwijs. En dat maakt dat het artikel ook nu nog actueel is.

Verder is er een overzicht aan toegevoegd dat verschillende vertalingen met elkaar vergelijkt over dit onderwerp.

WAT LEERT DE HEILIGE SCHRIFT OVER DE HEL?

In de volgende bladzijden willen wij het onderwerp behandelen dat wij als opschrift hier boven hebben geplaatst, een onderwerp, dat naar wij menen, nu meer dan ooit van actueel belang is. Immers, allerlei voorstellingen van de hel zijn onder ons volk gangbaar. De één is al fantasischer dan de ander.

Wij willen in deze brochure de Heilige Schrift zelf laten spreken en hopen dat de lezing ervan voor velen verhelderend moge zijn, opdat ook in deze waarheid een juist inzicht worde verkregen.

DE HEL.

Het woord “hel” heeft geen aangename klank in onze oren. En inderdaad, de hel, zoals deze gedacht wordt bij de christenvolken in het algemeen, is zulk een oord der verschrikking, dat men daaraan maar liefst zo min mogelijk denkt en er nog minder gaarne over spreekt. Immers, velen stellen zich deze plaats naar aanleiding van veler fantastische beweringen zo ontzettend voor, dat een rilling ons over de rug loopt, als wij daarvan kennis nemen.

Zo lazen wij onlangs een vergelijking, n.l. dat in de hel een vuur zou branden, 't welk van een dusdanige aard en intensiteit zou zijn, dat, wanneer men zich in een vuur zou bevinden dat wij hier op aarde kennen, men zich in vergelijking tot het helse vuur in een paradijstoestand moest achten te zijn. Wanneer men hierbij dan nog in aanmerking neemt, dat onder vele christenen wordt aangenomen dat zij, die naar de hel gaan, daarin eindelijk

zullen moeten verblijven en tot zulk een lijden veroordeeld zijn, dan is het niet te verwonderen, dat er zijn, die door angst voor de mogelijkheid naar zulk een oord der verschrikking te worden verwezen, hun verstand verliezen en hun leven eindigen in een krankzinnigengesticht.

Wij vragen ons echter af, hoe komt men aan die wijsheid? Want het is toch duidelijk, dat deze mensen hierover niet uit ondervinding kunnen spreken.

Deze voorstelling van de hel is echter zeer primitief, en het lijkt ons daarom niet overbodig, dat wij deze beweringen eens gaan toetsen aan de Heilige Schrift.

Immers, wat weten en wat kunnen wij weten van de hel als zodanig? Het is buiten alle twijfel, dat alleen het Woord van God ons hierop een afdoend antwoord moet en kan geven. Wij zullen daarom nauwkeurig nagaan, wat de Schrift ons hierover leert.

Het spreekt vanzelf, dat wij hiertoe alle plaatsen moeten bezien waar het woord “hel” voorkomt. Alleen zo kunnen wij een Schriftuurlijk antwoord krijgen op de vraag: wat leert ons de Heilige Schrift over de hel?

Dat gaan we nu doen. Voor de goede orde bepalen wij ons eerst tot de Hebreeuwse Schriften of wat men gewoonlijk het Oude Testament noemt.

Daarna zullen we ons bezig houden met de Griekse Schriften (het Nieuwe Testament).

Dan moeten wij eerst een belangrijke opmerking maken. Ieder weet, dat het woord “hel” in de Bijbel zó niet voorkomt. Het is een vertaling van het Hebreeuwse woord “sheol.”

We kunnen al dadelijk opmerken, dat dit woord zes-en-zestigmaal voorkomt, en we zouden dan ook verwachten dat het woord “hel” ook zes-en-zestigmaal in onze bijbel staat n.l. in het Oude Testament. Maar dat is niet het geval.

De Statenvertalers hebben gemeend, dat zij dit woord op verschillende wijze mochten en moesten vertalen. Dat is zeer

jammer, want daardoor hebben zij medegewerkt, om een on-schriftuurlijke gedachte ingang te doen vinden.

Zoals we reeds opmerken, is het oorspronkelijke woord “sheol.” Hadden nu de vertalers (van de Staten Vertaling) hiervoor consequent eenzelfde Hollands woord gebruikt bij de overzetting, dan ware veel verwarring voorkomen. Helaas deden zij dit niet. Een-en-dertig-maal vertaalden zij het woord “sheol” door “graf” en drie-en-dertig-maal door “hel,” voorts éénmaal door “diepte.” De nieuwe vertaling (NBG 1951) heeft echter overal door “dodenrijk” vertaald, wat veel juist is.

Nu zal ieder dadelijk toestemmen, dat wanneer wij van de “hel” horen spreken of lezen, wij dan aan een gans andere plaats denken, dan wanneer wij het over het graf hebben. Bij de “hel” denkt men zich een plaats of toestand waarin zij, die daarin komen, een eindeloze(?) pijniging wacht of ondergaan. Bij het graf denkt men zich een oord waar de doden begraven zijn of ook wel aan de doodstoestand waarin zij verkeren.

Tussen die twee plaatsen is in ieder geval een groot verschil, en het is zeker niet juist en bovendien niet geoorloofd één oorspronkelijk woord door twee zozeer uiteenlopende begrippen weer te geven. Het heeft, en kan niet beide bovengenoemde betekenissen hebben. Sheol betekent dan ook niet hel, zoals we zullen zien, maar graf of, beter misschien, “dodenrijk.”

In ieder geval kan het zowel de rustplaats der doden, dus het graf in algemene zin, als wel de doodstaat aanduiden, maar nimmer de plaats der pijniging.

We gaan nu over tot het noemen van alle teksten. De lezer kan dan zelf oordelen. Wij geven eerst alle teksten, waar de vertalers “sheol” hebben vertaald door “graf.”

“SHEOL VERTAALD DOOR GRAF”

Gen. 37:35: “En al zijn zonen en zijn dochteren maakten zich op om hem te troosten; maar hij weigerde zich te laten troosten, en zeide: Want ik zal rouw bedrijvende, tot mijn zoon in het “graf” nederdalen.”

Deze geschiedenis is overbekend. De broeders van Jozef hadden hem aan de Ismaëlieten verkocht en tegen hun vader Jacob verteld, dat een boos dier Jozef had verslonden. Jacob weigert zich te laten troosten en zegt, tot Jozef in het graf te zullen gaan. Het is duidelijk, dat Jacob niet bedoelt, dat hij naar de hel gaat.

Gen. 42:38: “Maar hij zeide: Mijn zoon zal met ulieden niet aftrekken; want zijn broeder is dood, en hij is alleen overgebleven; zo hem een verderf ontmoette op de weg, die gij zult gaan, zo zoudt gij mijn grauwe haren met droevenis ten grave (sheol) doen nederdalen.”

Het verband is hier duidelijk. Jacob moet Benjamin, de tweede zoon van Rachel, de broeder van Jozef, medegeven naar Egypte. Jacob wil dat niet toestaan. Hij denkt dat Jozef dood is, en wanneer Benjamin onderweg iets zou overkomen, waardoor hij ook Benjamin zou verliezen, dan zou hij van droefheid sterven en in de sheol (het graf) nederdalen. Het is niet twijfelachtig welke betekenis sheol ook hier heeft.

Gen. 44:29: “Indien gij nu deze ook van mijn aangezicht wegneemt en hem een verderf ontmoette, zo zoudt gij mijn grauwe haren met jammer *ten grave* doen nederdalen.”

Gen. 44:31: “Zo zal het geschieden, als hij ziet dat de jongeling er niet is, dat *hij sterven zal* en Uwe knechten zullen de grauwe haren van Uwen knecht onze vader met droefenis ten grave (sheol) doen nederdalen.”

Het betreft hier dezelfde zaak. Alleen dit verschil, Benjamin is nu in Egypte. Ruben, zijn broer, houdt een pleidooi voor Jozef ten gunste van Benjamin. Alleen staat hier duidelijk uitgedrukt, wàt het betekent in de sheol nederdalen. Jacob zal *sterven* en *in het graf dalen*.

1 Kon. 2:6: “Doe dan naar Uw wijsheid, dat gij zijn grauwe haren niet met vrede in het graf laat dalen.”

Deze plaats handelt over Joab. Joab had Abner, de zoon van Ner, en Amasa de zoon van Jether, twee krijgsoversten van Israëel, op verradelijke wijze gedood. David wilde niet dat deze misdaad ongestraft zou blijven en gebiedt Salomo deze zaak te vereffenen. Joab, bevreesd voor zijn leven, vlucht naar de tent des HEREN en vat de hoornen van het altaar. Echter tevergeefs. Voor de moedwillige moordenaar is geen pardon. Men bericht Salomo, dat Joab de hoornen van het altaar gevat heeft. Welnu, Salomo geeft het bevel, doodt hem aldaar, indien hij zich niet wil verwijderen. Alzo geschiedde, zie 1 Kon. 2:34. Ook hier is de betekenis naar het graf gaan.

1 Kon. 2:9: “Maar nu, houdt hem niet onschuldig, dewijl gij een wijs man zijt, en gij zult weten wat gij hem doen zult, opdat gij zijn grauwe haar met bloed in het graf doet dalen.”

Dit is een soortgelijk geval en ditmaal gaat het over Simeï. Deze man had David, toen hij vluchtte voor zijn zoon Absalom, gevloekt en zwaar beledigd.

Op bepaalde voorwaarden had Salomo hem het leven geschonken, zie 1 Kon. 2:36, 37. Simeï hield zich daar echter niet aan, met het gevolg, dat hij werd *gedood*. 1 Kon. 2:43-46. Ook hier dus nederdaling in het graf.

Job 7:9: “Een wolk vergaat en vaart heen, alzo die in het graf daalt, zal niet meer opkomen.”

Gelijk een wolk verdwijnt, zo is een ieder die sterft en door het graf wordt opgenomen. Hij is gelijk een wolk, verdwenen uit de wereld en maatschappij, hij komt daarin niet weder.

Job 14:13: “Och, of Gij mij in het graf verstaakt, mij verberget, totdat Uw toorn zich afkeerdet: dat Gij mij een bepaling steldet en mijner gedachtig waart.”

Job 17:13: “Zo ik wacht, het graf zal mijn huis wezen, in de duisternis zal ik mijn bed spreiden.”

De volgende verzen zeggen ons wat Job met dit huis bedoelt. Het is niet de hel, maar gelijk *vs. 16* zegt: “Zij zullen nedervaren met de handbomen des graf, als er rust tezamen in het stof zal wezen.”

Rust is er alleen in het stof of graf.

Job 21:13: “In het goede verslijten zij hunne dagen, en in een ogenblik dalen zij in het graf.”

Het betreft hier de goddelozen van *vs. 7 v.v.* Het gaat hun zeer goed in de wereld, alles lukt hen, maar . . . plotseling sterven zij en dalen in het graf.

Commentaar is hier overbodig.

Job 24:19: “De droogte mitsgaders de hitte nemen de sneeuwwateren weg, alzo het graf degenen die gezondigd hebben.”

Ook hier is de bedoeling niet moeilijk te vatten. Het graf neemt de zondaars weg, gelijk sneeuw voor de zon verdwijnt, zodat zij er niet meer zijn.

Psalm 6:6: “Want in de dood is Uwer geen gedachtenis, wie zal U loven in het graf? (Sheol).”

Ook dit behoeft geen commentaar. De doden die zich in de sheol, het graf, bevinden, zullen (kunnen) de Here niet prijzen.

Psalm 30:4: “Here, Gij hebt mijn ziel uit het graf opgevoerd. Gij hebt mij bij het leven behouden, dat ik in de kuil niet ben nedergedaald.”

Dit is een danktoon van David dat hij niet is omgekomen. Zijn ziel is niet in de sheol geweest, maar hij bedoelt, dat God hem niet in de hand zijner vijanden heeft laten vallen, zodat hij niet is gedood. De Here heeft hem bij het leven behouden. Als gevolg

kwam David niet in het graf.

Psalm 31:18: “Here, laat mij niet beschaamd worden, want ik roep U aan, laat de goddeloze beschaamd worden, laat hen zwijgen als het graf.”

Evenals boven begrijpt ieder dat de betekenis van sheol graf is.

Psalm 49:15a, 16: “Men zet hen als schapen in het graf; de dood zal hen afweiden. Maar God zal mijn ziel van het geweld des graf(s) verlossen, want Hij zal mij opnemen.”

Dit is een Psalm waarin de ijdelheid van het aardse bezongen wordt. Er zijn wel mensen welke binnenste gedachte is, dat hun huizen in eeuwigheid zijn, hunne woningen van geslacht tot geslacht, die de landen naar hun namen noemen, nochtans zal de dood hen afweiden; maar de psalmdichter spreekt zijn hoop uit dat God hem uit het graf zal verlossen. Verlossen van het graf betekent dat men daaruit opkomt. Dat is de opstanding uit de dood, vgl. Joh. 5:28,29.

Psalm 86:13: “Want Uw goedertierenheid is groot over mij, en Gij hebt mijn ziel uit het onderste des graf(s) uitgerukt.”

In deze tekst is ongeveer dezelfde uitdrukking gebruikt als in Psalm 30:4. Het is een loflied van David, dat de Here hem bij het leven gespaard heeft, zodat hij niet in de sheol is nedergedaald.

Psalm 88:4, 6, 12: “Want mijn ziel is der tegenheden zat, en mijn leven raakt tot aan het graf(sheol). Ik ben gerekend met degenen die in de kuil nederdalen, ik ben geworden als een man die krachteloos is, afgezonderd onder de doden, gelijk de verslagenen die in het graf(kabèr) liggen, die Gij niet meer gedenkt en zij zijn afgesneden van Uw hand.” “Zal Uwe goedertierenheid in het graf(kabèr) verteld worden, Uwe getrouwheid in het verderf?”

Geheel deze Psalm is een klaagtoon van iemand die met vele moeilijkheden te kampen heeft. Deze brengen hem zover, dat

hij het bijna opgeeft. (Hij is genaderd tot aan het graf). Hij is reeds geworden als de verslagenen die in het graf liggen, d.w.z. deze loven de Here niet, vgl. Psalm 115:17. Daarom roept hij tot de Here en strekt zijn handen uit tot God. De betekenis van sheol op deze plaats levert dus ook geen moeilijkheid op.

Psalm 89:49: “Wat man leeft er die de dood niet zien zal, die zijn ziel zal bevrijden van het geweld des grafs?”

Deze plaats is duidelijk. Welk mens zal de dood niet sterven en dus niet in de sheol komen? Door te sterven daalt men dus daarin.

Psalm 141:7: “Onze beenderen zijn verstrooid aan de mond des grafs.”

In deze tekst wordt het graf plaatselijk gedacht.

Spreuken 1:12: “Laat ons hen levend verslinden als het graf, ja geheel en al, gelijk die in de kuil nederdalen.”

Het verband laat zien, dat hier een wijze raad gegeven wordt om niet mee te doen met de boosdoeners, die zo gemakkelijk bloed vergieten zoals het graf de doden opneemt.

Spreuken 7:27: “Haar huis zijn wegen des grafs, dalende naar de binnenkamers des doods.”

Een waarschuwing om verre te blijven van de vreemde vrouwen, die tot overspel verleiden (vs. 19), deze hare wegen voeren naar de sheol.

Spreuken 30:16: “Het graf, de gesloten baarmoeder, de aarde die van water niet verzadigd wordt, en het vuur zegt niet: ‘Het is genoeg.’”

Het graf wordt hier voorgesteld als onverzadiglijk, het zegt nooit; het is genoeg. Zie voor het verband de voorgaande verzen.

Prediker 9:10: “Alles wat Uw hand vindt om te doen, doe het met Uw macht, want er is geen werk noch wetenschap noch wijsheid in het graf waar gij heengaat.”

Ook hier is sheol het graf, men is daar onbewust.

Hooglied 8:6: “Want de liefde is sterk als de dood, de ijver is hard als het graf.”

Hier wordt van het overeenkomstige gesproken tussen dood en graf. Dit wordt nooit gedaan met de poel des vuurs, de hel.

Jes. 5:14: “Daarom zal het graf zichzelf wijd opensperren en zijn mond opendoen zonder maat, opdat nederdale hunne heerlijkheid en hun menigte.”

Dit vers spreekt van Israëls oordeel, dat hun vanwege hun ontrouw zal overkomen. Men leze de verzen 3:12. Vers 15 spreekt van hunne gevankelijke wegvoering en onze tekst van de velen, die als gevolg daarvan in *het graf nederdalen*.

Jes. 38:10: “Ik zeide: vanwege de afsnijding mijner dagen zal ik tot de poorten des grafs henengaan, ik wordt beroofd van het overige mijner jaren.”

Dit gehele hoofdstuk handelt over de koning Hiskia. De profeet Jesaja had bevel gekregen om de koning aan te zeggen: Geef bevel aan Uw huis, want gij zult sterven. Op de smeekbede van Hiskia deed de Here vijftien jaren tot zijn leven toe. Toen maakte Hiskia na zijn genezing een (lof)gedicht zie vs. 9-20, vs. 11. “Ik zeide, ik zal de Here niet zien, de Here in het land der levenden, ik zal de mensen niet meer aanschouwen met de inwoners der wereld.” vs. 16, 17a. “Here, bij deze dingen leeft men en dit alles is het leven mijns geestes, want Gij hebt mij *gezond gemaakt en genezen*. Zie in vrede is mij de bitterheid bitter geweest. Gij hebt mijn ziel liefelijk omhelsd, dat zij *in de groeve der vertering niet kwame*.”

Jes. 38:18, 19: “want het graf zal U niet loven, de dood zal U niet prijzen: die in de kuil nederdalen zullen op Uwe waarheid niet hopen. De levende, de levende die zal U loven, gelijk ik heden doe.”

Behalve dat ook hier duidelijk aan de dag treedt, dat hier het graf bedoeld wordt, blijkt uit de laatste aanhaling dat de doden in de graven zijn en dáár en dan de Here niet kunnen loven, doch dat zulks alleen kan geschieden door de *levenden*.

Jona 2:2: “En hij zeide: Ik riep uit mijn benauwdheid tot de Here, en Hij antwoordde mij; uit de buik des graf[s] schreide ik, en Gij hoordet mijn stem.”

De buik van de vis was voor Jona als een graf. Jona was echter niet dood, maar hij was omsloten door de vis gelijk een dode dit is in een graf door de aarde. Jona bedoelt hier allerm minst te zeggen dat hij zich in de hel bevond.

Hab. 2:5: “En ook dewijl hij trouwelooslijk handelt bij de wijn, een trots man is, en in zijn woning niet blijft, die zijn ziel wijd open doet als het graf (sheol) en gelijk de dood is, die niet zat wordt en tot zich verzamelt al de heidenen, en vergadert tot zich alle volken.”

Ook deze tekst levert geen moeilijkheid op, de dood en de sheol zijn onverzadiglijk, alle heidenen en volken worden door hem opgenomen en verdwijnen in hun kaken.

Hiermede hebben wij alle teksten genoemd, waar de Staten-Vertaling sheol terecht door graf heeft vertaald. Wij zagen, dat er niet een enkele maal reden was, om aan sheol de betekenis te geven van de altijd brandende hel. Dit bleek duidelijk uit het verband en zou bovendien ook niet juist geweest zijn, omdat de Schrift hiermede ook geenszins deze plaats bedoelt. Maar nu willen wij toch vragen: wanneer het woord in de bovengenoemde plaatsen de betekenis heeft van graf, waarom heeft men dan in de overige plaatsen dat zelfde woord door “hel” overgezet?

Dit is zeker willekeur, en al willen wij niet beweren dat dit met opzet is geschied, en gaarne geloven dat dit gedaan is onder de invloed van de heersende meningen en beschouwingen van die tijd, niettemin moeten wij toch op het onjuiste daarvan wijzen, omdat vele onschriftuurlijke inzichten vermeden of gecorrigeerd hadden kunnen worden. Wij zullen daarom ook alle plaatsen noemen, waar in de Staten-Vertaling “sheol” door “hel” is overgezet, en schrijven ook deze alle af opdat ieder kan oordelen. Wij doen dit echter met dit verschil, dat wij nu overal het woord “sheol”

onvertaald laten, omdat wij zodoende beter de betekenis kunnen vasthouden, zoals wij die vonden in de plaatsen die wij reeds onderzocht hebben.

Voordat wij nu verder gaan is het misschien goed op te merken, dat het woord “hel,” hoe vreemd dit ook moge schijnen, *niet* in de Heilige Schrift voorkomt. Het staat natuurlijk wel in onze vertalingen, maar niet in het oorspronkelijke. Wij willen niet ontkennen, dat de Schrift enige teksten noemt, waarbij men een zulk een plaats kan denken en die men aldaar wellicht zo zou kunnen vertalen, maar juist die plaatsen, welke nog het meest aanspraak zouden kunnen maken op die naam, zijn daar merkwaardigerwijze niet door hel vertaald. Het zijn n.l. de teksten welke alleen voorkomen in het boek “Openbaring” in de verzen 19:20, 20:10, 14, 15, 21:8.

Alleen bij deze plaatsen zou men aan de hel kunnen denken, zoals men daaraan in het algemeen gelooft, maar dan is het toch nog de vraag of deze in werkelijkheid overeenkomt met de voorstelling, zoals de traditie ons die geeft, of zoals de middeleeuwse dichters ons die gaven.

Om de juiste betekenis te weten te komen, moeten we niet gaan naar een Dante, maar we zullen deze alleen in de Heilige Schrift moeten zoeken. We zullen dan zien, dat we de vertaling “hel” zoals deze nu in onze Bijbel en ter plaatse aldaar voorkomt, in 't geheel niet nodig hebben, en dat we onze blik in dit opzicht zullen verhelderen, wanneer wij de juiste betekenis van de aldaar gebruikte woorden n.l. “hades,” “Gehenna” en “Tartarus” zullen nagaan, welke gezins van de hel spreken volgens de gangbare voorstelling.

Gaan we nu naar het woord “sheol” terug.

SHEOL VERTAALD DOOR HEL

De eerste maal dat we de hel vinden in het Oude Testament is in Num. 16:30[‡] en 33[‡].

We lezen daar: “Maar indien de Here wat nieuws zal scheppen en het aardrijk zijn mond zal opendoen, en verslinden hen met alles wat hunner is en zij levend ter sheol zullen nedervaren, alsdan zult gij bekennen, dat deze mannen de Here getergd hebben.”

“En zij voeren neder, zij en alles wat hunner was, levend ter sheol en de aarde overdekte hen, en zij kwamen om uit het midden der gemeente.”

Wij vinden hier de geschiedenis van Korach, Dathan en Abiram. Zij waren niet tevreden dat zij tot oversten der vergadering geroepen waren, trouwens zij niet alleen maar twee honderd vijftig mannen met hen, maar zij eisten eveneens de priesterlijke bediening, zoals Mozes en Aäron die bezaten. Immers zeiden zij, de ganse vergadering is heilig, waarom dan O Mozes en Aäron, verheft gij U over de Gemeente des Heren.

Toen Mozes dit hoorde viel hij op zijn aangezicht en sprak tot Korach en zijn ganse vergadering: “Morgen vroeg zal de Here bekendmaken wie de Zijne en de heilige is, die Hij tot Zich zal doen naderen; en wie Hij verkoren zal hebben, die zal Hij tot zich doen naderen.”

Voorts wordt aan Mozes verweten dat hij het volk uit Egypte gehaald heeft (dat nu door hen een land van melk en honing genoemd wordt), om hen te doden in de woestijn, dat hij hen niet gebracht heeft in het beloofde land, maar zich tot een overheid over hen gemaakt heeft.

[‡]Met dit teken wordt er aangegeven waar de Herziene Staten-Vertaling de oude Staten-Vertaling niet is gevolgd in de vertaling *hel* en aanpassingen heeft doorgevoerd. (De HSV heeft wel overal waar de SV *graf* had staan ook *graf* weergegeven.) Voor een volledig overzicht zie de tabellen achter deze studie.

Het ging op een algehele opstand gelijken, want toen de andere morgen Mozes en Aäron zich vervoegden aan de deur van de tent der samenkomst, opdat nu zou blijken wie door God verkoren was tot het Priester-ambt, had Korach de ganse vergadering Israëls tegen hen verzameld. Toen sprak de Here tot Mozes: scheidt U af uit het midden van deze vergadering, en Ik zal hen als in een oogwenk verteren. Doch Mozes bidt voor de vergadering, waarop hij opdracht ontvangt om tot de vergadering te spreken: Gaat op van rondom de woning van Korach, Dathan en Abiram. En Mozes sprak tot de vergadering: “Wijkt toch af van de tenten dezer goddeloze mannen, en roert niets aan van hetgeen hunner is; opdat gij niet misschien verdaan wordt in al hun zonden.”

Zo gingen zij op *van de woning* van Korach, Dathan en Abiram van rondom, maar Dathan en Abiram gingen uit, staande in de deur hunner woning, met hun vrouwen en hunne zonen en hunne kinderen.

Toen zeide Mozes: Hieraan zult gij bekennen dat de Here mij gezonden heeft om al deze daden te doen, dat zij niet uit mijn hart zijn. Indien deze zullen sterven zoals alle mensen sterven (dus op gelijke wijze) zo heeft de Here mij niet gezonden. Maar indien de Here wat nieuws zal scheppen en het aardrijk zijn mond zal opendoen en verslinden ze met alles wat het hunne is en zij levend ter sheol zullen nedervaren, alsdan zult gij bekennen dat ze mannen de Here getergd hebben. En het geschiedde als hij geëindigd had te spreken al deze woorden, zo werd het aardrijk dat onder hen was gekloofd. En de aarde opende hare mond en verslond hen met hun huizen en alle mensen die Korach (vrijwillig) toebehoorden en al hun have. En zij voeren neder, zij en alles wat het hunne was, levend ter sheol en de aarde overdekte ze en ze *kwamen om* uit het midden der gemeente, dus . . . stierven. Zij werden dus levend begraven. Het bijzondere was, dat zij *levend* naar het graf gingen, terwijl andere mensen er *dood* ingaan.

Sommigen denken bij het lezen van deze geschiedenis, dat Korach en de Zijnen nog heden ten dage bewust in de (brandende) hel zijn. Deze verkeerde opvatting komt gelijk wij zagen alleen door de foutieve vertaling. Had men hier sheol eveneens door graf vertaald, zoals men dit deed op de door ons reeds besproken plaatsen, dan ware men niet licht tot deze conclusie gekomen, hoewel de onschriftuurlijke mening als zou een mens een onsterfelijke ziel bezitten hier ook veel aan toegedaan heeft.

Een objectieve beschouwing leert echter duidelijk dat de hier genoemde personen zijn gestorven en zich in de sheol bevinden, dit is in de doodstaat waarin men nietmetal weet. Zie Pred. 9:10.

De volgende tekst is:

Deut. 32:22: “Want een vuur is aangestoken in Mijnen toorn, en zal branden tot in de onderste sheol en zal het land met zijn inkomst verteren en de gronden der bergen in vlam zetten.”

Wat betekent dit hier? Wij moeten er op letten dat het niet de sheol is die zal branden, maar Gods toorn. Waarom? Omdat het volk des Heren de duivelen geofferd had, goden die zij niet kenden vs. 17. Zij hadden God, die hen gegeneerd had, vergeten, vs. 18, en Hem tot ijver verwekt, vs. 21.

Daarom zal Zijn toorn branden, vs. 22, waarvan het gevolg is, dat zij van honger uitgeteerd zullen zijn, tevens zal het zwaard hen doden, de jongeling, de jonge dochter zowel als de grijsaard, de toorn blijft branden totdat zij in de kuil zijn nedergedaald.

Het branden is hier geen letterlijk vuur, zomin als in Jer. 15:14, waar het branden van Gods toorn aldaar tot gevolg heeft: “het overvoeren naar hunne vijanden.”

1 Sam. 2:6: † “De Here doodt en maakt levend. Hij doet ter sheol nederdalen en Hij doet wederopkomen.”

Wij hebben in deze tekst een zeer goed parallelisme; door het gedood worden komt men in de sheol, maar door het *levend gemaakt worden*, komt men *daaruit op*, dit is het feit van de opstanding der doden. De doden verrijzen dus uit de graven, vgl.

Joh. 5:29.

2 Sam. 22:6: † “Banden der sheol omringden mij, strikken des doods bejegenden mij.”

Ook hier maakt het verband alles duidelijk, zie vs. 1-7. David was omringd geweest van zijn vijanden en verkeerde voortdurend in doodsgevaar. Maar de Here verlostte hem van zijn haters en ... hij bleef in leven.

Job 11:8: “Zij is als de hoogte der hemelen, wat kunt gij doen, dieper dan de sheol, wat kunt gij weten?”

Hier wordt als tegenstelling genomen voor de hoogten der hemelen de sheol, het graf of het onderaardse.

Job 26:6: † “De sheol is naakt voor Hem, en geen bedekking is er voor het verderf.”

Voor de Here is geen verberging, zelfs niet in het graf of in het verderf.

De goddelozen zullen terugkeren naar de sheol toe, alle godvergetende heidenen.

Dit betekent, dat zij zullen sterven, immers er was gezegd tot de mens, stof zijt gij en tot stof zult gij wederkeren. De goddelozen kwamen niet uit de hel, dus keren zij ook daarheen niet terug, wel tot de aarde. Zij worden begraven.

Psalm 16:10: † “Want Gij zult mijn ziel in de sheol niet verlaten. Gij zult niet toelaten, dat Uw Heilige de verderving zie.”

Wij weten allen, dat deze tekst ons spreekt van de Here Jezus Christus. De Here Jezus is hier niet in de hel geweest, maar in het graf. Hoewel men Zijn graf bij de goddelozen had gesteld, is Hij nochtans bij de rijken in Zijn dood geweest, Jes. 53:9. Hij heeft *geen* verderving gezien. David wel, Hand. 2:27, deze is gestorven en begraven en zijn graf is onder ons tot op deze dag, zegt Petrus.

De Here Jezus kon echter niet door het graf gehouden worden. Wil men hier aan de hel vasthouden, dan moet men David ook naar de hel verwijzen.

Psalm 18:6: † “Banden der sheol omringden mij, strikken des doods bejegenden mij.”

Zie de aantekening bij 2 Sam. 22:6.

Psalm 55:16: † “Dat hen de dood als een schuldeiser overvalle, dat zij levend ter sheol nederdalen; want boosheden zijn in hunne woning, in het binnenste van hen.”

Een klacht van David, vanwege de beangstiging der goddelozen, een verlangen van hem dat zij mogen verdeld worden. Zie vs. 10. “Verslind ze Here.” Gedode vijanden doen geen kwaad meer. Vergel. Pred. 9:5, 6.

Psalm 116:3: † “De banden des doods hadden mij omvangen en de angsten der sheol hadden mij getroffen, ik vond benauwdheid en droefenis.”

Een soortgelijke ontboezeming als in Psalm 18:6. Ook hier uitredding door de Here, zie vs. 8. “Want Gij hebt mijn ziel gered van de *dood*.”

Psalm 139:8: “Zo ik opvoer ten hemel, Gij zijt daar, of bedde ik mij in de sheol, zie Gij zijt (daar).”

Geen plaats is er waar men zich voor de Heere zou kunnen verbergen. Wij zagen dit reeds in Job 26:6. Zelfs de sheol (graf) is naakt voor Hem.

Spreuken 5:5: † “Hare voeten dalen naar de dood, hare treden houden de sheol vast.”

Een waarschuwing voor de vreemde vrouw, om niet te naderen tot de deur van haar huis en zich verre van haar te houden, want zij voert U naar de dood, vs. 8.

Spreuken 9:18: † “Maar hij weet niet, dat aldaar doden zijn, hare genoden zijn in de diepten der sheol.”

Wie zich tot de zotte vrouw wendt, is onwijs, zie vs. 13, een zotte vrouw is woelachtig, de onwijsheid zelve en weet nietmetal, en zij zit aan de deur van haar huis om te roepen degenen die op de weg voorbijgaan. Wie is onwijs? Hij kere zich herwaarts (tot haar) maar haar genoden zijn in de sheol, bij de *doden*. De

doden zijn in het graf.

Spreuken 15:11: † “De sheol en het verderf zijn voor de Heere, hoeveel te meer de harten der mensenkinderen.”

Ook hier weer sheol en verderf bijeen als graf en ontbinding.

Spreuken 15:24: “De weg des levens is de verstandige naar boven, opdat hij afwijke van de sheol beneden.”

Evenals in Job 11:8 eenzelfde tegenstelling. Zie aantekening aldaar.

Spreuken 23:14: † “Gij zult hem met de roede slaan en zijn ziel van de sheol redden.”

Het is misschien goed het voorgaande er bij te lezen, daar staat: “Weer de tucht van den jongen niet; als gij hem met de roede zult slaan zal hij niet sterven.” De lering hiervan is eenvoudig. Verstandige ouders zullen hun kinderen in liefde kastijden. Daardoor leren zij het goede en gehoorzamen. Bij een zodanig leven belooft de Schrift een *lang leven*. Wanneer dus de roede gebruikt wordt, zal het kind (in 't algemeen) die weg gaan en niet jong sterven.

Spreuken 27:20: † “De sheol en het verderf worden niet verzadigd; also worden de ogen der mensen niet verzadigd.”

Hier hebben wij dezelfde uitdrukking als in Spreuken 30:16, welke wij reeds bespraken, alleen hebben de vertalers aldaar sheol door graf vertaald, waarom dan dit ook hier niet consequent gedaan, inplaats van “hel”?

Jes. 14:8: † “De sheol van onderen was beroerd om uwentwil, om u tegemoet te gaan als gij kwaamt; zij wekt om uwentwil de doden op, al de bokken der aarde; zij doet alle koningen der heidenen van hunne tronen opstaan.”

Jes. 14:11: † “Uw hoovaardij is in de sheol nedergestort met het geklank uwer luiten. De maden zullen onder u gestrooid worden en de wormen zullen u bedekken.”

Jes. 14:15: † “Ja, in de sheol zult gij nedergestoten worden aan de zijde van de kuil.”

Het is natuurlijk altijd nodig de teksten in hun verband te lezen. Wanneer wij dit doen, kunnen wij beginnen bij vs. 1 van dit hoofdstuk en v.v.

Het betreft hier het feit, dat de Heere zich over Israël zal ontfermen. Al is dit gedeeltelijk vervuld met de terugkeer uit Babel, de finale vervulling ligt nog in de toekomst. Israël keert straks eerst gedeeltelijk naar het land Palestina terug (inmiddels heden een feit geworden) en zal daar voornamelijk zeer onderdrukt worden door de toekomstige koning van Babel, vs. 3-7. En het zal geschieden ten dage wanneer u de Here rust zal geven van uw smart en van uw beroering, en van de harde dienstbaarheid, waarin men u heeft doen dienen, dan zult gij deze spreuk opnemen tegen de koning van Babel, en zeggen; “Hoe houdt de goudene op? De Here heeft de stok der goddelozen gebroken; de scepter des heersers, die in toorn over de heidenen heerste, die wordt vervolgd zonder dat iemand het kan afweren. De ganse aarde rust, zij is stil; zij maken groot geschal met gejuich.”

Wij denken hierbij aan de vreselijke tijd waarin Satan op aarde is geworpen, Openb. 12, en vooral tegen Israël ten velde zal trekken en over de volken zal heersen. Maar daar komt een einde aan.

Vs. 8: “Ook verheugen zich de dennen over u, en de cederen van de Libanon zeggen: “*Sinds gij daar nederligt* komt niemand tegen ons op, die ons afhouwe””

Dan volgt onze eerste tekst (vs. 9). De sheol wordt hier symbolisch voorgesteld, *alsof* zij ontwaakt bij het binnenkomen van deze koning, alle koningen der heidenen (die gestorven zijn) staan van hun tronen op om hem toe te roepen: “Gij zijt ook krank geworden gelijk wij, gij zijt ons gelijk geworden,” enz.

Een ieder gevoelt wel dat deze dode koningen niet meer op tronen zitten in de sheol en nog minder in de hel. De betekenis is hier dat het met de macht en de hovaardij en tirannie van

deze koning gedaan is. Hij is nu even machteloos als de anderen. Daar wij in Ezechiël 51 en 52 eenzelfde gebeurtenis hebben, welke daar echter de koning van Egypte betreft, zie vs. 31:2; 32:2, 18, kunnen wij deze hier ook bespreken. Wij willen ook hier weer eerst de plaatsen noemen, waar sprake is van de sheol.

Ezechiël 31:15: † “Zo zegt de Here Here ten dage, als hij ten sheol nederdaalde, maakte Ik een treure, Ik bedekte om zijnentwil de afgronden, weerde de stromen van die en de grote wateren werden geschut; Ik maakte de Libanon om zijnentwil zwart, en al het geboomte des velds was om zijnentwil omwonden.”

Ezechiël 31:16: † “van het geluid zijns vals deed Ik de heidenen beven, als Ik hem ter sheol deed nederdalen met degenen die in de kuil nederdalen en alle bomen van Eden, de keur en het beste van Libanon, alle (bomen) die water drinken troostten zich in het onderste der aarde.”

Ezechiël 31:17, 18: † “Deze daalden ook met hem neder ter sheol, tot de verslagenen van het zwaard en die zijn arm geweest waren, die onder zijn schaduw in het midden der heidenen gezeten hadden. Wie zijt gij also gelijk in heerlijkheid en grootheid onder de bomen van Eden? Ja, gij zult nedergevoerd worden met de bomen van Eden, tot het onderste der aarde; in het midden der onbesnedenen zult gij liggen, met de verslagenen door het zwaard. *Dat is Farao en zijn ganse menigte, spreekt de Here HERE.*”

Ezechiël 32:21, 27 †† “De machtigste der helden zullen hem met zijn helpers, toespreken, uit het midden der sheol. Zij zijn nedergedaald; de onbesnedenen liggen er, verslagen van het zwaard.”

vs. 27: † “Maar zij liggen niet met de helden, die onder de onbesnedenen gevallen zijn; die ter sheol zijn nedergedaald met hunne krijgswapenen, en welker zwaarden men gelegd heeft onder hunne hoofden, welker ongerechtigheid nochtans op hunne beenderen is, omdat der helden schrik in het land der levenden geweest is.”

Zagen wij bij de plaatsen in Jesaja dat daar sprake was van maden en wormen in de sheol, vs. 11, ook hier blijkt eveneens, dat het graf wordt bedoeld, of wel de toestand van dood en begraven zijn. In hoofdstuk 31 worden de koningen symbolisch voorgesteld door bomen. Deze zijn nedergedaald in de sheol en liggen in het onderste der aarde. (vs. 16). Dat, of dáár is dus de sheol. Hoofdstuk 32 spreekt nog duidelijker. In vers 32 is er sprake van, dat Assur met zijn ganse hoop daar is: zijn graven zijn rondom hem, zij zijn allen verslagen van het zwaard.

De helden van vs. 27 had men begraven met hun wapenen en hun zwaarden onder hun hoofden gelegd. Er zal wel niemand zijn, die meent dat dit gebeurt in de hel.

Jes. 28:15, 18: †† “Omdat gijlieden zegt: Wij hebben een verbond met de dood gemaakt en met de sheol hebben wij een voorzichtig verdrag gemaakt; wanneer de overvloeiende gesel doortrekken zal, zal hij tot ons niet komen: want wij hebben de leugen ons tot een toevlucht gesteld en onder de valsheid hebben wij ons verborgen.”

vs. 18: † “En ulieder verbond met de dood zal teniet worden, en uw voorzichtig verdrag met de sheol zal niet bestaan; wanneer de overvloeiende gesel doortrekken zal, dan zult gijlieden van denzelve vertreden worden.”

In dit hoofdstuk hebben wij een schildering van Juda's zedelijk verval. De verzen 7, 8 spreken ons van treurige toestanden bij de geestelijke leidslieden, priester en profeet, die zich te buiten

gingen aan sterke drank; en omdat zij niet naar Jesaja of eigenlijk naar de Here wilden luisteren, zal de Here tot hen spreken door belachelijke lippen en andere tong.

Vs. 14 spreekt deze spotters aan: “Daarom, hoort des HEREN WOORD, gij spotters, heersers over dit volk dat te Jeruzalem is.” Zij hebben blijkbaar te kennen gegeven dat zij voor de dood en de sheol niet vrezen, omdat zij daarmede een verbond hadden gemaakt. Het is hier de plaats niet om te onderzoeken, hoe wij ons dit hebben voor te stellen, in ieder geval is ons wel duidelijk, dat zij als gevolg hiervan verwachten dat de overvloeiende gesel (hiermede worden de vijandelijke legers bedoeld) hun geen kwaad kan doen, maar Jesaja zegt hun aan, dat dit voor hen niet goed zal aflopen, want zij zullen door de overvloeiende gesel vertreden worden, en hun verbond met de dood en de sheol zal daardoor teniet gemaakt zijn, zij zullen dus wèl in de sheol nederdalen, d.w.z. zij zullen sterven, de dood zal hen grijpen.

Jesaja 57:9: “En gij trekt met olie tot de koning, en gij vermenigvuldigt uw welriekende zalven; en gij zendt Uw gezanten verre weg en vernedert u tot de sheol toe.”

In dit en de vorige verzen wordt Juda's ontrouw getekend die vergeleken wordt bij hoererij, men leze de verzen 5-14. Niet alleen, dat zij gruwelijke afgoderij pleegden, en dat wel in het openbaar, maar zij stelden hun vertrouwen op de mens en niet op God. Inplaats, dat zij zich vernederden voor de Here, doen zij dit voor de (vreemde) koning. Het is ook hier ons doel niet te onderzoeken, welke koning hier bedoeld wordt, wij kunnen volstaan met op te merken, dat de bedoeling van de tekst is, dat Juda zich zeer, ja zeer vernedert, vandaar de uitdrukking: tot de sheol toe.

Hosea 13:14: † “Ik zal hen van het geweld der sheol verlossen, ik zal ze vrijmaken van de dood; o dood! waar zijn uw pestilentiën? Sheol! waar is uw verderf?”

Vrijmaken van de dood betekent niet anders dan dat de dood

zijn prooi moet loslaten. Dit gebeurt alleen door opstanding, wanneer de doden *levend gemaakt* worden. En daar we gezien hebben dat de doden in de sheol zijn, zullen ze alzo van het geweld der sheol verlost worden. Men vgl. Psalm 89:49 “wat man leeft er die de dood niet zien zal, die zijn ziel zal bevrijden van het geweld des grafes? (sheol).”

Amos 9:2: “Al groeven zij tot in de sheol, zo zal Mijn hand ze vandaar halen, en al klommen zij in de hemel, zo zal ik ze vandaar doen nederdalen.”

Deze gedachte hebben wij reeds ontmoet, de sheol, het graf, het onderaardse, wordt in tegenstelling genomen met het hoge (in de hemel), maar gelijk wij zagen in Job 26:6 en Psalm 139:8, is er voor de Here geen verberging, want alles is naakt en geopenbaard voor de ogen Desgenen met wie wij te doen hebben. Hebr. 4:13.

Nu hebben wij nog één tekst en wel Jes. 7:11. Hier is sheol echter niet door hel, maar door diepte* vertaald.

(Volgens de Nederlandse uitgave van de Tanach (publicatie van NBG: 2007,2015) is dit mogelijk niet het woord sheol, maar staat er in het Hebreeuws “vraag het,” wat etymologisch wel nauw verwant is aan sheol, maar de Septuagint en de Vulgaat heeft hier wel dodenrijk. Over dit vers (Jes. 7:11) bestaat enige onduidelijkheid qua juiste vertaling.)

Jes. 7:11: “Eis u een teken van de Here Uw God, eis beneden in de sheol, of eis boven uit de hoogte.”

Evenals in Amos 9:2 en sommige andere teksten is sheol hier gebruikt in figuurlijke zin, om als tegenstelling te dienen van de hoogte der hemelen, en dat is dan *in* de aarde.

Hiermede zijn alle teksten genoemd, en als we ze onbevooroordeeld hebben gelezen, zullen wij geconstateerd hebben, dat het Hebreeuwse woord sheol ook hier eenvoudig graf betekent, d.w.z. het kan zowel de plaats aanduiden waar de doden zich bevinden, als wel de doodstoestand waarin zij verkeren, dus in uitgebreide zin, het dodenrijk of *het* graf.

*De HSV heeft hier ook *diepte*.

Geen enkele maal is er in het z.g. Oude Testament ook maar de geringste aanleiding, dat wij daarbij aan de altijd brandende hel, de plaats der pijniging zouden moeten denken, en allerminst in de zin, zoals men zich die ook in orthodoxe kringen voorstelt.

Deze plaats, n.l. de hel was aan de Joden niet bekend, althans in de Hebreeuwse Schriften vinden wij deze niet vermeld. Wij lezen wèl, in overeenstemming met hetgeen de Apostel Paulus schrijft in Rom. 6:23, dat de bezoldiging der zonde de dood is, “de ziel die zondigt zal sterven.”

Er was ook een hoop der opstanding, Jes. 26:9 “Uw doden *zullen leven*”; Laat ons er hier op letten, dat er niet staat “Uw doden leven,” maar dat zij “zullen” leven. Dat zijn de (ge-loofs)gehoorzamen van Hab. 2:4, n.l. de rechtvaardige *zal* door zijn geloof *leven*, n.l. in de opstanding. De opstanding was in de Hebreeuwse Schriften vrij vaag bekend, doch de Here Jezus heeft hierover het volle licht laten vallen door er op te wijzen, dat Hij de *opstanding* en *het leven* is, en dat, wie in Hem gelooft zal leven in der eeuwigheid, d.i. in de toekomstige eeuw, wanneer de opstanding plaats vindt voor de gelovigen. De onrechtvaardigen leven dan nog niet, zij zijn gedurende die tijd (de toekomstige eeuw) dood. Men mene niet dat met de uitdrukking: “in der eeuwigheid” een eindeloze duur wordt aangegeven, maar dit betekent: gedurende de eeuw of eeuwen (Grieks: aion, aionen) dit zijn tijdperken. Men leze hiervoor onze brochure: De eeuwigheid.

HADES

Wij zullen nu de Griekse Schriften bespreken of wat men het Nieuwe Testament noemt, waarin ook van de hel gesproken wordt. Ook deze plaatsen willen wij alle bezien, maar voordat we hiertoe overgaan, dient eerst een opmerking gemaakt te worden.

Men heeft de Bijbel in twee stukken verdeeld, n.l. het Oude Testament en het Nieuwe Testament, en de algemene gedachte is wel, dat het Oude Testament (we zullen het voor de duidelijkheid

ook zo maar noemen) voor de Joden, en het Nieuwe Testament voor de kerk des nieuwen verbonds is. We kunnen en mogen niet nalaten er op te wijzen, dat een zodanige verdeling absoluut onjuist is.

Allereerst is de naam verkeerd, dit moet zijn “verbond,” en dan mogen wij niet vergeten, dat het oude verbond gemaakt is met Israël, Exodus 24:8, en dat het nieuwe verbond eveneens Israël betreft.

Dat nieuwe verbond vinden we trouwens in de Hebreeuwse Schrift vermeld. Men leze Jer. 31:31-34, en gelove wat daar staat!

Voor we dus de Griekse Schriften zullen nagaan, is het wellicht goed op te merken, dat we dus *na* de profeet Maleachi louter voortzetting hebben van Gods Openbaring *aan Israël*, en dat het Oude Testament bij Maleachi niet eindigt, zoals we vaak in diverse bijbel hebben gelezen, n.l. “Einde des Ouden Testaments.”

Maleachi was de laatste profeet en sinds hij had gesproken, waren ongeveer vier honderd jaar verlopen sedert de Here tot Israël had gesproken. Maar ziet, daar treedt plotseling Johannes de Doper op, en het volk loopt uit om hem te horen. Er was dan nu eindelijk weer een profeet, waardoor de Here tot Zijn volk Israël sprak. En dan verschijnt de Here Jezus als Israëls grootste profeet, waarvan Mozes, de man Gods, had geprofeteerd, Deut. 18:18.

De Here Jezus was echter niet gezonden dan tot de verloren schapen van het huis Israëls, Matt. 15:24. Eerst nadat Israël Hem verwierp, ook na het kruis, worden de heidenen, buiten Israël om, met het heil bezocht, om hen (Israël) tot jaloersheid te verwekken. Wij kunnen op deze belangrijke zaak hier niet verder ingaan, het is ons er alleen om te doen, duidelijk te maken, dat wij in de Evangelieën evenzeer op Israëls terrein zijn, als in de boeken des Ouden Testaments.

We beginnen met het Evangelie naar de beschrijving van Mattheüs, en noemen eerst het woord, dat in de Statenvertaling door “hel” is weergegeven. Het is in het Grieks “hades,” en bij

de vaststelling van de betekenis van dit woord, kunnen wij ons wenden tot de Schrift zelf.

In Hand. 2:27 spreekt Petrus tot de Joden over de betekenis van het Pinksterwonder. Hij verzekert hen, dat de discipelen niet dronken zijn, maar dat dit de (gedeeltelijke) vervulling is van wat de Profeet Joël had geprofeteerd, en zegt dat de Heilige Geest gezonden is door de Here Jezus Christus.

De Joden meenden, dat Christus dood was, maar nu horen zij dat dit niet het geval is, want Petrus verzekert hen dat Hij opgestaan is en als bewijs hiervoor haalt Hij aan wat in de Psalmen van Christus geprofeteerd was, n.l. “dat de Here Zijn ziel niet zou verlaten in de sheol en dat Hij niet zou toelaten dat Zijn Heilige de verderving zou zien.” Dit citaat wordt door Petrus gebruikt in vs. 27, en dus blijkt hieruit, dat de Heilige Geest voor sheol hier het woord hades kiest. Hades geeft dus in het Grieks weer, wat in het Hebreeuws door sheol wordt aangeduid. Gelijk we reeds zagen werd hiermede niet de hel bedoeld, dus kan het Griekse hades ook deze betekenis niet hebben.

Wij willen vanwege het grote belang opmerken, dat Petrus hier duidelijk leert, dat onze Here Jezus inderdaad *werkelijk* dood geweest is.

Dit blijkt ten overvloede b.v. uit de volgende teksten:

Rom. 6:9: “Wij weten, dat Christus nu Hij uit de doden is opgewekt, niet meer sterft, de dood voert geen heerschappij meer over Hem”

Niet meer, dat was dus eerst wel het geval.

Rom. 14:9: “Want hiertoe is Christus gestorven en weder *levend geworden.*”

Iemand die weder levend *wordt*, was dus eerst dood.

De Schrift vermeldt trouwens meermalen dat het nodig was, dat Christus door de Vader uit de dood werd opgewekt. Zie b.v.

Hand. 2:24: God evenwel heeft Hem opgewekt.

Hand. 2:32: Dezen Jezus heeft God opgewekt.

Hand. 3:15: Maar God heeft Hem opgewekt uit de doden.

- Hand. 3:26: God heeft in de eerste plaats voor u Zijn Knecht doen opstaan.
- Hand. 4:10: Jezus Christus, dien God opgewekt heeft uit de doden.
- Hand. 5:30: De God onzer vaderen heeft Jezus opgewekt.
- Hand. 10:40: Dezen heeft God ten derde dage opgewekt.
- Hand. 13:30: Maar God heeft Hem uit de doden opgewekt.
- Hand. 13:34: En dat Hij Hem uit de doden opgewekt heeft, enz.
- Hand. 13:37: Maar Hij, Dien God opgewekt heeft.
- Hand. 17:31: Door Hem uit de doden op te wekken.
- Rom. 4:24: Die Jezus onze Here, uit de doden heeft opgewekt.
Zie ook Rom. 4:17; “die de *doden levend maakt*.”
- Rom. 6:9: Dat Christus, nu Hij uit de doden opgewekt is.
- Rom. 7:4: Van Hem, die uit de doden is opgewekt.
- Rom. 8:11: Die Christus Jezus uit de doden opgewekt heeft.
- Rom. 10:9: Dat God Hem uit de doden opgewekt heeft.
- 1 Cor. 6:14: God heeft niet alleen de Here opgewekt (zal ook *ons* opwekken).
- 1 Cor. 15:4: Christus, gestorven voor onze zonden, ten derden dage opgewekt.
- 1 Cor. 15:12: Er wordt gepredikt, dat Christus uit de doden is opgewekt, vs. 15.
- 1 Cor. 15:20: Maar nu, Christus is opgewekt uit de doden.
Zie ook 2 Cor. 1:10; God, die de doden opwekt.
- 2 Cor. 4:14: Wij weten, dat Hij, die de Here Jezus opgewekt heeft,
- Efez. 5:10: Die voor ons gestorven en opgewekt is.
- 1 Thess. 1:10: Die Hij uit de doden opgewekt heeft.
- 2 Tim. 2:8: *Gedenk*, dat Jezus Christus uit de doden opgewekt is.
- 1 Petr. 1:21: Die Hem opgewekt heeft uit de doden.

Wat betekent HADES?

We kunnen nu de teksten geven en schrijven ook deze met het woord onvertaald.

Matt. 11:23: En gij Kapernaüm, dat tot de hemel toe zijt verhoogd, gij zult tot de hades toe nedergestoten worden, want zo in Sodom die krachten geschied waren die in u geschied zijn, het zou tot op de huidige dag gebleven zijn.

Ook hier hebben wij de meermalen genoemde tegenstelling tussen de hoogte der hemelen en nederdaling tot het *graf*. Sodom zou gebleven zijn. Kapernaüm zou eveneens vernederd worden, het zou zijn belangrijke plaats verliezen. En wat is er van Kapernaüm overgebleven? Bouwvallen en ruïnes. Dit woord is wel bewaarheid geworden.

Het zou echter kunnen zijn, dat iemand meende, dat hier toch de hel bedoeld kon zijn, om reden, dat Sodom hier genoemd wordt en van deze plaats geschreven staat, dat het voorgesteld is tot een voorbeeld, dragende de straf des eeuwigen vuurs, Judas 7, en velen menen, dat Sodom nu nog in het vuur ligt. Dit is geenszins het geval. Dat vuur, waarmede Sodom gestraft werd, is reeds lang vergaan, op die plaats is nu de Dode zee, en wordt geëxploiteerd vanwege de vele chemicaliën welke aldaar gevonden worden. (Het vuur dat uit de hemel regende) “Toen deed de Here vuur uit de hemel regenen over Sodom en Gomorra, en Hij keerde die steden en die ganse vlakte om, en alle inwoners dezer steden, ook het gewas des lands.” Gen. 19:24, 25.

Met het eeuwige vuur, letterlijk het “aionische” vuur, bedoelt deze tekst niet vuur dat altijd door blijft branden, maar het heeft voor deze eeuw haar werk gedaan, en daarom heet het “het aionische vuur.” Sodom en de andere steden zullen trouwens in de toekomstige eeuw weder hersteld worden tot hun vorige staat, Ezechiël 16:55. In het oordeel voor de grote witte troon zal het voor de voormalige bewoners van die steden verdraaglijker zijn

dan voor de bewoners van Kapernaüm, Matth. 10:15.

Matth. 16:18: “En ik zeg u ook, dat gij zijt Petrus, en op deze petra zal ik Mijn gemeente bouwen, en de poorten van de *hades* zullen dezelve niet overweldigen.”

Poorten staat hier in de betekenis van macht om tegen te houden. De poorten ener gevangenis b.v. verhinderen hen die gevangen zijn te gaan in de vrijheid. Dit zal echter niet het geval zijn met de gemeente. De poorten van de *hades* zullen de gemeente niet kunnen vasthouden. Wanneer Christus weder komt, zullen zij uit de *hades* komen d.w.z. *opstaan* en *leven*.

Luk. 10:15: “En gij Kapernaüm, dat tot de hemel toe verhoogd zijt, gij zult tot de *hades* toe nedergestoten worden.”

Zie aantekening bij Matt. 11:23.

Luk. 16:23: “En de rijke stierf ook en werd begraven, en als hij in de *hades* zijn ogen ophief, zijnde in de pijn, zag hij Abraham van verre, en Lazarus in zijn schoot.”

Wij willen er hier alleen op wijzen, dat men door begraven in de *hades* komt, dus niet in de hel. En men komt er met lichaam en ziel. Over de betekenis dezer gelijkenis spreken wij nu niet.

Openbaring 1:17, 18: † “En toen ik Hem zag, viel ik als dood aan Zijn voeten, en Hij legde Zijn rechterhand op mij, zeggende tot mij: Vrees niet, Ik ben de Eerste en de Laatste, en Die leef, en Ik ben dood geweest en zie, Ik ben levend in alle eeuwigheid. Amen. En Ik heb de sleutels van de *hades* en des doods.”

De Here Jezus heeft de sleutels des doods en van de *hades*. Sleutels betekent hier macht om te openen. De Here Jezus is dood geweest, maar deze heeft Hem niet kunnen houden. De Here trad uit dood en graf. Wanneer de Here Jezus deze sleutels zal gebruiken zullen de doden verrijzen. Bij deze tekst zal er wel niemand zijn die er aan zal twijfelen dat we dan aan de opstanding uit het graf of de doodstaat hebben te denken.

Openbaring 6:8: † “En ik zag, en zie, een vaal paard, en die

daarop zat, zijn naam was de dood, en de hades volgde hem na. En hun werd macht gegeven om te doden tot het vierde deel der aarde toe, met zwaard en met honger en met de dood en door de wilde beesten der aarde.”

Wij hebben in het zesde hoofdstuk van de Openbaring de opening van een aantal zegelen. De eerste vier spreken ons van te voorschijn tredende ruiters op paarden. Het zijn geen werkelijke ruiters, maar symbolen. Het rode paard symboliseert de oorlog. Het zwarte paard de hongersnood en het vale paard met zijn ruiter de dood, als gevolg van de voorgaande ruiters. Door de oorlog, hongersnood en de daaruit voortvloeiende pestilentieën, zullen de mensen sterven en alzo in de hades worden opgenomen. Niet voor altijd, gelijk we zagen. De hades en de dood moeten hun prooi weder afstaan aan Christus.

Openbaring 20:13: † “En de zee gaf de doden, die in haar waren, en de dood en de hades gaven de doden, die in haar waren, en zij werden geoordeeld, een iegelijk naar zijn werken.”

Wij merken op, dat het duidelijk is, dat de hades niet de hel is, want ook de hades wordt in de poel des vuurs geworpen. Wanneer de hades de hel betekende, dan zou de hel in de hel geworpen worden. Dat is natuurlijk absurd! Met de doden, die in de hades zijn, worden zij aangeduid, welke begraven zijn of ergens in de aarde rusten.

Van “die in de zee zijn” behoeft geen verklaring gegeven te worden, en met: “de doden die in de dood zijn,” kunnen o.i. degenen bedoeld zijn, die verbrand, vermorzeld of verslonden zijn enz., kortom, de niet-begravenen. Zij verkeren in de dood, Maar ook hiervan heeft de Here Jezus de sleutels om die te openen en hen te voorschijn te roepen. Ook in deze tekst betekent hades “graf.”

Openbaring 20:14: † “En de dood en de hades werden geworpen in de poel des vuurs; dit is de tweede dood.”

Wanneer dit heeft plaats gehad, komt er een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, waarvan wij lezen: en de dood zal niet meer zijn, noch rouw, noch gekrijt, noch moeite zal meer zijn, want de eerste dingen zijn weggegaan, en de zee was niet meer. Op de nieuwe aarde hebben we geen dood meer, ook geen zee, en dus vanzelf is er ook geen hades meer, want ook deze verblijfplaats der doden is geworpen in de poel des vuurs, de tweede dood.

Nu rest ons nog een tekst n.l. 1 Cor. 15:55.

1 Cor. 15:55: † “Dood! waar is uw prikkel? Hades! waar is uw overwinning?”

Wij kunnen opmerken, dat in de oudste handschriften in deze tekst het woord hades niet voorkomt, maar dat tweemaal het woord “dood” is gebruikt, zodat deze tekst eigenlijk buiten beschouwing zou kunnen blijven.

Wil men echter toch aan het woord hades vasthouden, dan blijkt toch, dat hier het graf bedoeld wordt, want het is een triomfkreet, nadat het sterfelijke onsterfelijkheid, het verderfelijke onverderfelijke heeft aangedaan, waardoor de dood is overwonnen.

GEHENNA: Gai-Ben-Hinnom

Wij hebben gezien, dat de Schrift ons tot dusver leerde, dat er nog niemand in de hel is. De doden zijn dood en rusten in de sheol of hades, tot op de dag der opstanding om eerst dan geoordeeld te worden. Opgemerkt zij echter, dat de gelovigen in de Here Jezus Christus niet geoordeeld worden, naar 's Heren eigen woord, Joh. 3:18: “Die in Hem gelooft, wordt niet geoordeeld.” De Statenvertaling heeft hier *veroordeeld*, maar dit is niet juist. Er staat “krinoo,” d.i. oordelen. Iemand die geoordeeld wordt, kan vrijgesproken of *veroordeeld* worden. Er staat echter, dat de gelovigen niet geoordeeld worden. Zij komen niet in het oordeel. Met de ongelovigen is dit anders. Zij staan dan ook niet gelijktijdig met de gelovigen op, doch eerst later, 1 Cor.

15:23, maar zij ontvangen hun straf niet eerder, dan nadat zij geoordeeld zijn.

Dit gebeurt echter niet bij hun sterven, want er komt eenmaal een tijd, dat de doden, die geen deel hadden aan de eerste opstanding, Openb. 20:6, uit de sheol en hades komen, eerst dan worden de boeken geopend en worden zij geoordeeld naar hun werken. Openb. 20:13, 14.

Wij zouden hiermede kunnen besluiten, ware het niet, dat er op nog meer plaatsen van de hel gesproken wordt. Daar wij deze niet noemden, kan de vraag rijzen, welke betekenis heeft dit dan aldaar, en het is daarom goed, dat wij deze teksten ook zullen bezien, temeer, omdat het als vertaling genomen is van "Gehenna" en eenmaal door "Tartarus."

Het woord Gehenna komt 12 maal voor, waarbij het enkele malen in verbinding staat met vuur. Om te kunnen begrijpen wat dit woord betekent, en waaraan de Israëliet dacht, wanneer hij het woord Gehenna hoorde, moeten wij terug naar de geschiedenis van Israël en dus naar de Hebreeuwse Schriften. Ten zuiden van Jeruzalem ligt een dal, dat de naam draagt van "het dal van de zoon van Hinnom." In dit dal brachten vroeger, voordat Israël in Kanaän kwam, de heidenen reeds mensenoffers aan Baäl. Het draagt die naam, naar een zekere Hinnom, waarvan overigens niet veel bekend schijnt te zijn. Anderen beweren, dat het betekent, "dal des gekerms," of "van de kinderen des gekerms." Hoe dit echter ook zij, het staat vast, dat de Kanaänieten op die plaats hun kinderen offerden, en dat de Koning Achaz in dit dal aan de Moloch offerde. Hij richtte daar een ijzeren afgodsbeeld op, een groot monster, waarin van onderen een grote oven was aangebracht voor het vuur, terwijl in de armen van dat beeld een soort rooster, waarin of waarop men de kinderen offerde en verbrandde. In 2 Kron. 28:3 lezen wij "Hij (koning Achaz) rookte ook in het dal des zoons Hinnoms, hij brandde zijn zonen in het vuur, naar de gruwelen der heidenen, die de Here voor het aangezicht der kinderen Israëls uit de bezitting verdreven

had,” en in 2 Kron. 33:6: “En hij deed zijn zonen door het vuur gaan in het dal des zoons van Hinnom en pleegde guichelarij en gaf op vogelgeschrei acht en toverde, en hij stelde waarzeggers en duivelskunstenaars; hij deed zeer veel kwaad in de ogen des Heren om Hem tot toorn te verwekken.”

Bij zijn zoon, Koning Hiskia, veranderde dit wel, want van hem staat geschreven: “En hij deed dat recht was in de ogen des Heren, naar alles wat zijn vader David gedaan had; hij nam de hoogten weg en brak de opgerichte beelden en roeide de bossen uit,” enz. 2 Kon. 18:3,4.

Maar met zijn zoon Manasse ging het weer helemaal verkeerd. “Manasse was twaalf jaar oud, toen hij koning werd en hij regeerde vijf en vijftig jaar te Jeruzalem. En hij deed dat kwaad was in de ogen des Heren, naar de gruwelen der heidenen die de Here uit de bezitting verdreven had voor de kinderen Israëls. Want hij bouwde de hoogten weer op, die zijn vader Hiskia verdorven had en hij richtte voor Baäl altaren op, en maakte een bos, gelijk als Achab de koning Israëls gemaakt had en hij boog zich neder voor het heir des hemels en diende ze.

Ja, hij deed zijn zoon door het vuur gaan en pleegde guichelarij en gaf op vogelgeschrei acht en hij deed zeer veel kwaad” 2 Kon. 21:1-6.

Aan deze gruwelijke mensenoffers en afgodendienst zou de Here een einde maken en wel op afdoende wijze, dewijl zij niet wilden luisteren naar Zijn profeten.

Hoe vreselijk de toestand was, getuigt wel het volgende: “Maar zij hoorden niet, want Manasse deed ze dwalen, dat zij *erger deden* dan de heidenen, die de Here voor het aangezicht der kinderen Israëls verdeld had. Toen sprak de Here door de dienst zijner knechten de profeten zeggende: Dewijl Manasse de koning van Juda deze gruwelen gedaan heeft, erger doende dan al de Amoriëten gedaan hebben die voor hem geweest zijn, ja, ook Juda door zijn drekgoden heeft doen zondigen, daarom, alzo zegt de Here, de God Israëls: Zie Ik zal een kwaad brengen

over Jeruzalem en Juda, dat ieder die het hoort, beide zijn oren zullen klinken.” 2 Kon. 21:9.

In Jer. 7 vinden wij een van deze waarschuwingen of bedreigingen, in 't bijzonder de verzen 30-34 “Want de kinderen van Juda hebben kwaad gedaan in de ogen des Heren, zij hebben hun verfoeiselen gesteld in het huis dat naar Mijn naam genoemd is, om dat te verontreinigen en zij hebben gebouwd de hoogten van Tofeth, dat *in het dal des zoons van Hinnom is*, om hun zonen en hun dochteren met vuur te verbranden, hetwelk Ik niet geboden heb, noch in Mijn hart is opgekomen. Daarom ziet, de dagen komen, spreekt de HERE dat het niet meer zal geheten worden Tofeth, noch dal des zoons van Hinnom, maar *moorddal*; en zij zullen ze in Tofeth begraven, omdat er geen plaats zal zijn en de dode lichamen dezes volks zullen het gevogelte des hemels en het gedierte des velds tot spijs zijn (deze worden dus niet begraven in het dal), en niemand zal ze afschrikken, en ik zal uit de steden van Juda en uit de straten van Jeruzalem doen ophouden de stem der vrolijkheid en de stem der vreugde, de stem des bruidegoms en de stem der bruid, want het land zal tot een *verwoesting worden*.”

Een bijzondere profetische bedreiging betreffende dit dal vinden we in hoofdstuk 19. Wegens de grote belangrijkheid drukken we dit geheel af. “Zo zegt de HERE: ga henen en koop een pottbakkerskruik, en neem tot u de oudsten des volks en van de oudste der priesteren en ga uit naar het dal *des zoons van Hinnom*, dat voor de deur der Zonnepoort is, en roep aldaar uit de woorden, die Ik tot u spreken zal. En zeg: Hoort des HEREN woord, gij koningen van Juda en inwoners van Jeruzalem! Alzo zegt de HERE der heirscharen, de God Israëls: Ziet, Ik zal een kwaad brengen over deze plaats, van hetwelk een ieder die het hoort, zijn oren klinken zullen, omdat zij Hij verlaten en deze plaats van Mij vervreemd en andere goden daarin gerookt hebben, die zij niet gekend hebben, zij noch hun vaders, noch de koningen van Juda, en hebben deze plaats vervuld *met bloed*

der onschuldigen, want zij hebben de hoogten Baäls gebouwd, om hun zonen met vuur te verbranden; aan Baäl te offeren tot brandoffer, hetwelk ik niet geboden heb, noch in mijn hart is opgekomen.

Daarom, ziet de dagen komen, spreekt de HERE, dat deze plaats niet meer zal genoemd worden het Tofeth, noch dal des zoons van Hinnom, maar *moorddal*, want ik zal de raad van Juda en Jeruzalem in deze plaats verijdelen en zal ze voor het aangezicht van hun vijanden doen vallen door het zwaard en door de hand dergenen die hun ziel zoeken en Ik zal hun dode lichamen het gevogelte des hemels en het gedierte der aarde tot spijs geven. En Ik zal deze stad zetten tot een ontzetting en tot een aanfluiting, en al wie haar voorbij gaat zal zich ontzetten en fluiten over hare plagen. En Ik zal hunlieden het vlees hunner zonen en hunner dochteren doen eten, en zij zullen eten een iegelijk het vlees zijns naasten in de belegering en in de benauwing, waarmede hen hun vijanden, en die hun ziel zoeken, benauwen zullen.

Dan zult gij de kruik verbreken voor de ogen der mannen die met u gegaan zijn en zult tot hen zeggen? “Zo zegt de HERE der heirscharen: Alzo zal Ik dit volk en deze stad verbreken, gelijk men een pottebakkersvat verbreekt, dat niet weder geheeld kan worden en zij zullen ze in Tofeth begraven, omdat er geen andere plaats zal zijn om te begraven. Zo zal Ik aan deze plaats doen, spreekt de HERE, en aan hare inwoners, en dat, om deze stad te stellen als een Tofeth. En de huizen van Jeruzalem en de huizen der koningen van Juda zullen gelijk de plaatsen van Tofeth onrein worden, met alle de huizen op welker daken zij al het heir des hemels gerookt en vreemden goden dankofferen geofferd hebben.

Toen nu Jeremia van Tofeth kwam, waarheen hem de Here gezonden had, om te profeteren, stond hij in de voorhof van des HEREN huis en zeide tot het volk: Zo zegt de HERE der heirscharen, de God Israëls: Ziet, Ik zal over deze stad en over

al hare steden al het kwaad brengen, dat Ik over haar gesproken heb, omdat zij hun nek verhard hebben om Mijn woorden niet te horen.”

De latere koning Josia maakte wel een goed begin, en hield een geweldige opruiming, herstelde de tempel, waarbij het wetboek des HEREN gevonden werd. En hierin lezende kwam eerst recht aan het licht, hoever men van de geboden des HEREN was afgeweken. Hij reinigde nu de tempel, deed de afgoden weg, maakte de plaatsen van hun eredienst onbruikbaar, enz.

“Hij verontreinigde ook Tofeth, dat in het dal des zoons van Hinnom is, opdat niemand zijn zoon of zijn dochter meer door het vuur deed gaan.” 2 Kon. 23:10. Om het dal te verontreinigen werden er de lijken van de misdadigers en vuilnis in geworpen, tot welker verbranding men een gestadig vuur onderhield. Dat vuur werd niet uitgeblust. Maar welk een goed voorbeeld de koning ook gaf, het was, naar uit het vervolg blijkt, bij het volk niet overal zo gesteld, gelijk we in vs. 26 en 27 lezen: “Nochtans keerde zich de HERE van de brand Zijns toorns niet af waarmede Zijn toorn brandde tegen Juda, om alle tergingen waarmede Manasse Hem getergd had en de HERE zeide: Ik zal Juda ook van Mijn aangezicht wegdoen, gelijk Ik Israël weggedaan heb en Ik zal deze stad Jeruzalem verwerpen, die Ik verkoren heb en het huis waarvan Ik gezegd heb: Mijn Naam zal daar wezen.” De vervulling daarvan vinden we in Jer. 32:2, waar we lezen dat Nebukadnezer Jeruzalem belegerde, in vs. 24, dat hij voor de wallen van de stad gekomen is om haar in te nemen. In vers 28 wordt nogmaals de reden van Juda’s wegvoering genoemd.

Het slot luidt: “en zij hebben de hoogten Baäls gebouwd, die in het dal des zoons van Hinnom zijn, om hun zonen en hun dochteren voor de Moloch door het vuur te laten gaan; hetwelk Ik niet geboden, noch in Mijn hart is opgekomen, dat zij deze gruwel zouden doen, opdat zij Juda mochten doen zondigen.” Het kwaad was nu ten volle besloten. Zie 2 Kron. 36:14-21. Want Hij deed tegen hen opkomen de koning der Chaldeën, die hun

jongelingen met het zwaard in het huis des heiligdoms doodde, en hij verschoonde de jongelingen niet, noch de maagden, de ouden, noch de stokouden. Hij gaf ze *alle* in zijn hand. Toen werd het dal naar Jeremia's voorzeggingen gevuld met dode lichamen. Israël werd echter zo van zijn afgoderij genezen. Nadat het uit zijn 70-jarige ballingschap terugkeerde, heeft het zich daaraan niet meer schuldig gemaakt. Dit dal, waar zij voorheen hun gruwelen pleegden, was nu een plaats van afschuw geworden. Het diende nu, en later, verontreinigd als het was geworden door de vele graven, tot vuilnisbelt voor Jeruzalem, waar ook, zoals wij reeds opmerkten, de lijken van de misdadigers werden neergeworpen om daar door het vuur, hetwelk er gestadig brandde, te worden verbrand. Deze geschiedenis leert ons dus, dat dit dal wel een zeer bijzondere rol gespeeld heeft in Israëls volksbestaan.

GEHENNA in het Nieuwe Testament

Waarom hebben we dit alles nu verhaald? Hierom. Dal van de zoon van Hinnom is in het Hebreeuws: "Gai-ben-Hinnom" en dal van Hinnom is "Gai-Hinnom." Nu heeft men in de Griekse taal geschreven: "Gehenna." Wanneer we dit woord Gehenna lezen, hebben we dus te denken aan het dal ten zuiden van Jeruzalem, het dal Gai-Hinnom. Dit was nu de plaats geworden, en vatte voor de Jood het begrip samen, van al wat verontreinigde. Wie daarin kwam, had niet alleen doodstraf ondergaan, maar werd zelfs niet eens begraven. Nu we alzo de betekenis van Gehenna hebben bepaald, kunnen we de teksten noemen.

Matt. 5:22: "Ik zeg u, zo wie ten onrechte op zijn broeder toornig is, die zal strafbaar zijn door het gericht, en wie tot zijn broeder zegt Raka, die zal strafbaar zijn door de Grote Raad; maar wie zegt: gij dwaas, die zal strafbaar zijn door de Gehenna van vuur."

Deze woorden zijn gesproken naar aanleiding van het feit, dat er onder Israël een streven was om te verzanden in de letter der

wet niet alleen, maar ook, dat de laatste grotendeels dreigde vervangen te worden door de overleveringen der ouden, welke zij hadden ingevoerd en door hen werden onderhouden. In vs. 19 lezen we: “Zo wie dan één van deze minste geboden zal ontbonden en de mensen alzo geleerd zal hebben, die zal de minste genaamd worden in het koninkrijk der hemelen,” en vs. 20: “Want ik zeg u, tenzij uw gerechtigheid overvloediger zij dan die der schriftgeleerden en der Farizeërs, dat gij het koninkrijk der Hemelen geenszins zult ingaan.” Deze laatste streken tegen de geest der wet door de letter. Hun gerechtigheid was geruchtmakend, vol vertoning en vormen, dus slechts uitwendig. Nu zegt de Here: niet slechts hij staat schuldig of is strafbaar door het gericht die daadwerkelijk doodt, zoals de ouden (de uitleggers van die tijd) hadden gezegd, maar ook hij wiens gezindheid jegens zijn broeder van die aard was, hetwelk openbaar wordt door zijn woorden, welke hij tot hem richt, zoals Raka (leeghoofd) of dwaas (goddeloze). Voor dit laatste wordt men tevens gestraft met het vuur van de Gehenna of Gehenna van vuur, d.i. het dode lichaam wordt in de Gehenna geworpen. In vs. 29 en 30 hebben wij een soortgelijke gedachte, het is beter verminkt te leven, dat met het gehele lichaam in de Gehenna geworpen te worden.

In Markus 9:43-48 hebben wij dezelfde onderwijzing met slechts een kleine wijziging ... “dan de twee handen (vs. 43), voeten (vs. 45) ogen (vs. 47) hebbende henen te gaan in de Gehenna, in het onuitblusselijk vuur, waar hun worm niet sterft en het vuur niet uitgeblust wordt.” Vooral deze plaats heeft medegewerkt om een gedachte te vormen van de hel. Dit vuur, zegt men, is onuitblusselijk, dus blijft het altijd branden en de worm sterft niet. De verlorene lijdt dus eindelijk smarten. Het vuur is dan letterlijk, maar de worm niet, dat is dan de worm der wroeging.

We geloven niet, dat hier van de hel sprake is. Er staat Gehenna, en we weten nu de betekenis daarvan. Men komt daar trouwens in, *nadat men gedood is*.

Matth. 10:28 en Lukas 12:5, dus met het lichaam. Maar dan dat onuitblusselijk vuur? Zoals ieder in bovengenoemde teksten kan zien, is de uitdrukking onuitblusselijk vuur daar verklaard. Het wordt genoemd het vuur dat *niet uitgeblust wordt*. Betekent dit nu, dat het altijd door blijft branden? Laat ons zien. Eenzelfde uitdrukking hebben wij b.v. in Jer. 17:27 “Maar indien gij naar Mij niet wilt horen om de Sabbatdag te heiligen, en om geen last te dragen als gij op de Sabbatdag door de poorten van Jeruzalem ingaat; zo zal ik een vuur in zijn paleizen aansteken, dat de paleizen van Jeruzalem zal verteren en *niet* worden uitgeblust.” Deze voorspelling is letterlijk in vervulling gegaan. We vinden dat in 2 Kron. 36:17-19 “En zij verbrandden het Huis Gods en zij braken de muur van Jeruzalem af en alle paleizen verbrandden zij met vuur.” Nu zal wel niemand in de mening verkeren, dat het vuur, waarmede de soldaten van Nebukadnezar Jeruzalem verwoestten, nog brandt. Toch staat er: “het zal *niet* worden uitgeblust.” Hoe kan dit nu? Wel, het is inderdaad niet uitgeblust, d.w.z. opdat daardoor het oordeel aan Jeruzalem voorbij zou gaan, maar het *bleef branden*, tot dat al wat brandbaar was, was verteerd. Het *werd* niet uitgeblust. Het ging uit toen het gedaan had wat het doen moest. Zo is de uitdrukking in Markus goed te verstaan en behoeven wij bij deze tekst niet aan een eindeloos brandend vuur te denken. Zo ook met de worm. Is het vuur letterlijk, dan ook de worm. Die verteren dan ook geen levende zielen, maar kruipen rond in de resten der lichamen. Matth. 18:8: “Dan twee handen of twee voeten hebbende in het eeuwige vuur geworpen te worden.” vs. 9. . . . “Dan twee ogen hebbende in het helse vuur geworpen te worden.”

Men zal er misschien op wijzen, dat hier gesproken wordt van het “eeuwige” vuur en dit zou dan wel aanduiden een vuur dat eindeloos brandt. Toch is dit niet juist, er staat “*tou aionos*” d.i. vuur van de aion.

Met dit (aionische) vuur wordt dan ook in de toekomstige eeuw (aioon) gestraft, zie de aantekening bij Matt. 11:23. Men leze ook Jes. 66:24. “En zij zullen uitgaan, en zij zullen de dode lichamen zien die tegen mij overtreden hebben, want hun worm zal niet sterven en hun vuur zal niet uitgeblust worden en zij zullen alle vlees een afgrijzen wezen.” Dit is in de toekomstige eeuw. Wanneer de Here Jezus Koning over de ganse aarde zijn zal, Zach. 14:9. Israël is dan hersteld, Ezech. 37:21-28, en zij zijn dan Priesters des HEREN, Jes. 61:6. De herstelde tempel staat dan weer in Jeruzalem, Ezech. 40:48, en is een bedehuis aller volkeren geworden, Jes. 56:4-7.

De slag van Armageddon is voorbij, Openb. 16:13-16 en Christus heeft de opstandige legers vernietigd, Openb. 19:18-20. Het zijn die, van welke gesproken wordt in Zach. 12:9 en v.v., waardoor Israël wordt verlost; dat Hem met grote rouwklage eindelijk erkent als de Messias. Zijn voeten staan dan op de Olijfberg, Zach. 11:4-14. Dan worden de Koninkrijken der wereld onzes Heren en van Zijn Christus, Openb. 11:15, Dan. 7:14. Wat het gevolg van dit alles is, lezen we in Zach. 14:16-21.

“En het zal geschieden, dat alle de overgeblevenen van alle heidenen, die tegen Jeruzalem zullen opgekomen zijn, die zullen van jaar tot jaar optrekken om aan te bidden *de Koning, de HERE der heirscharen*, en om te vieren het feest der loofhutten en het zal geschieden, zo wie van de geslachten der aarde niet zal optrekken naar Jeruzalem om de Koning, de HERE der heirscharen te aanbidden, zo zal er over hunlieden geen regen wezen; en indien het geslacht der Egyptenaren, over de welken (de regen) niet is, niet zal opkomen, zo zal die plaag over hen zijn, met welke de HERE die heidenen plagen zal, die niet optrekken zullen om te vieren het feest der loofhutten, dit zal de zonde der Egyptenaren zijn mitsgaders de zonde aller heidenen die niet optrekken zullen om te vieren het feest der loofhutten. Te diendage zal op de bellen der paarden staan: De Heiligheid des HEREN. En de potten in het huis des HEREN zullen zijn als de

sprengebekkens voor het altaar; ja, alle de potten in Jeruzalem en in Juda zullen de HERE der heirscharen heilig zijn, zodat alle die offeren willen, zullen komen, en van dezelve nemen en daarin koken, en daar zal geen Kanaäniet meer zijn in het Huis des HEREN der heirscharen te dien dage.”

Dit laatste Schriftgedeelte geeft ons antwoord, wie met “alle vlees” van Jes. 66:24 wordt bedoeld. Het is een aanvulling van vs. 23. Ook daar is sprake van “Alle vlees.” “En het zal geschieden, dat van de ene nieuwe maan tot de andere, en van de ene sabbat tot de andere *alle* vlees komen zal om te aanbidden voor Mijn aangezicht, spreekt de HERE.” Dat is te Jeruzalem, gelijk wij zagen, Zach. 14:17. Men zal dan trekken langs het dal van Hinnom en zij zullen de verslagenen zien, die in de Gehenna liggen. Het is dus een plaats van een toekomstig gericht in de komende eeuw. Dan heeft de HERE het recht en de macht over de Gehenna om daarin te werpen, maar ’t is niet de hel of de poel des vuurs.

Nu resten ons nog twee, of eigenlijk, drie teksten. Eerst Matth. 23:15, 33.

Matth. 23:15: “Wee u, gij schriftgeleerden en farizeërs, gij geveinsden, want gij omreist zee en land om een Jodengenoot te maken, en als hij het geworden is, zo maakt gij hem een kind van de Gehenna, tweemaal meer dan gij zijt.”

Dit vers spreekt van of over “kind van de Gehenna,” d.w.z. de zodanige wordt door de farizeërs ten ondergang geleid. Hij is of wordt wat wij noemen een kind des doods.

Matth. 23:33: “Gij slangen, gij adderengebroidsels, hoe zoudt gij de helse verdoemenis ontvlieden?”

Er zij nogmaals op gewezen, dat er in het Grieks niet staat “Helse verdoemenis,” maar “oordeel van de Gehenna,” en zoals we gezien hebben, komt men daarin met handen en voeten enz., dus nadat men gedood is. De halsstarrige zondaars zullen daarin geworpen worden, gelijk we zagen, Jes. 66:24.

In de toekomstige eeuw *heerst* het recht, als Christus op Zijn troon zal zitten en Koning over de ganse aarde zijn zal, en Hij dan ook deze macht over de Gehenna zal uitoefenen.

Een bijzondere plaats is Jac. 3:6. “De tong is ook een vuur, een wereld van ongerechtigheid, alzo is de tong onder onze leden gesteld, welke het gehele lichaam besmet, en ontsteekt het rad onzer geboorte, en wordt ontstoken van de Gehenna.”

Wat met het rad onzer geboorte wordt bedoeld, is niet zo moeilijk. Het is het rad onzes levens, onze levensloop, welke een aanvang nam bij onze geboorte. Zoals we merken is dit beeldspraak en de zin ervan is gezien in het verband eenvoudig. De les is: houdt Uw tong in bedwang, want door onvoorzichtig haar te gebruiken, zou oorzaak kunnen zijn, dat gij in de Gehenna komt.

De Jood wist wat dit betekende, en we weten, dat Jacobus schrijft aan de twaalf stammen, Jac. 1:1.

Het was een grote schande om niet begraven te worden, en we weten uit de Schrift, welk een grote waarde de Israëliet hechtte aan zijn begrafenis.

Hiermede zijn alle plaatsen genoemd, en uit alles blijkt, wanneer we ze onbevooroordeeld gelezen hebben, dat het *was*, en weer *zijn zal*, een plaats van onreinheid, waar men komt, na de gerechtelijke doodstraf te hebben ondergaan.

Het is het dal van de zoon van Hinnom, maar niet de plaats van een altijd durende pijniging.

TARTARUS

Tot slot noemen we nog

2 Petr. 2:4: “Want indien God de engelen niet gespaard heeft die gezondigd hebben, maar die in de Tartarus (hel) geworpen hebbende, overgegeven heeft aan de ketenen der duisternis, om tot het oordeel bewaard te worden.”

Zoals we zien, staat hier voor het woord “hel” het woord “Tartarus,” het is dus niet de hades, ook niet de Gehenna. Wat voor plaats is dit dan? en waar is zij? Dit is niet te zeggen. Het woord komt maar eenmaal in de Bijbel voor, en we hebben dus geen nadere aanduidingen.

Wat we wel weten is, dat het een bewaarplaats is voor gevallen engelen. Zij zijn daar niet vrijwillig, maar zijn overgegeven aan de ketenen der duisternis. Het is voor hen dus een gevangenis. Zij blijven daar niet altijd, maar tot de tijd daar is, dat zij geoordeeld zullen worden, dus een tijdelijke verblijfplaats. Daarom is het ook niet de eigenlijke hel of poel des vuurs, want dat is de plaats, welke wordt aangewezen *na* de veroordeling. Vooral in de middeleeuwen meende men dat Satan in de hel was, en wellicht hebben de vertalers onder de toen heersende beschouwing en haar invloed gedacht dat de engelen van 2 Petr. 2:4 ook in de hel waren en daarom ook alzo vertaald.

Satan is echter niet in de hel, maar in de hemel. Dit moge vreemd klinken, toch is het zo, de Schrift zegt het ons.

In Openb. 12:7 lezen we van een krijg *in de hemel* met Satan. Wanneer die strijd gestreden is, is hij niet meer in de hemel, maar wordt hij op de aarde geworpen, daarna in de afgrond, Openb. 20:2; en nog later in de poel des vuurs, de strafplaats voor hem, Openb. 20:10.

We kunnen hiermede besluiten. Wat heeft ons onderzoek nu aangetoond? Dit: dat de mens na gestorven te zijn, in de sheol of hades komt, of met andere woorden, in het graf. De mens is dan *dood*, hij heeft dan het *leven verloren* en is onbewust. Hij is niet vernietigd, maar bestaat in de doodstoestand. God bewaart de indentiteit op een voor ons onverklaarbare wijze.

De doden verblijven daar tot hun opstanding. Voor de gelovige is die blijde gebeurtenis veel eerder te verwachten dan voor de ongelovigen. De gelovigen staan in 't algemeen op bij Christus' komst, zie 1 Cor. 15:23. Dit betekent voor hen, dat zij met een verheerlijkt lichaam tot het leven terugkeren. Het

sterfelijke wordt dan door het onsterfelijke verslonden, en alzo en alsdan is de dood voor hen overwonnen. De anderen, zij die geen deel hadden in de eerste opstanding, blijven in de hades tot het einde van de komende eeuw.

Eerst dan worden de boeken geopend en worden zij geoordeeld *naar hun werken*.

Deze personen gaan echter niet alle naar de hel, gelijk men veelal leert of meent, want Rom. 2:5-57 leert ons wel anders. Dit is dan ook de opstanding des oordeels. Dit betekent niet, dat allen die daar deel aan hebben naar de hel verwezen worden, maar dat zij geoordeeld worden naar datgene wat zij gedaan hebben.

De gelovigen worden niet geoordeeld. Het komt alweer door de onjuiste vertaling. Men heeft vertaald: “opstanding der verdoemenis” Joh. 5:29, maar er staat opstanding des oordeels. Degenen die daar komen worden wel allen geoordeeld *naar hun werken en zij* die niet in het boek des levens staan gaan naar, of worden verwezen naar de poel des vuurs.

Er is dus bij gevolg nog niemand in de “hel.” Een vagevuur bestaat niet, evenmin als een soort voorlopige zaligheid voor de afgestorvenen.

Alle hoop en verwachting is dan ook gericht op en ligt in de Here Jezus Christus, die de opstanding en het leven is. Want gelijk zij allen in Adam sterven, alzo zullen *ook allen* in Christus levend gemaakt worden.

Echter niet allen tegelijk.

- 1e De Eersteling Christus, Matth. 28:6.
- 2e Daarna die van Christus zijn bij Zijn (weder) komst. 1 Cor. 15:23.
- 3e Daarna de laatste groep, nadat alle vijanden teniet gedaan zullen zijn en de laatste vijand is de (2e) dood. Dan worden ook zij die *veroordeeld* werden, en hun straf hebben ondergaan die zij in verband met hun werken verdiend hadden, ook levend gemaakt in Christus.

Velen menen, dat er geen verlossing is uit de tweede dood. Maar dit is toch niet juist.

We weten, dat de Schrift zeer duidelijk uitspreekt, dat de laatste vijand de dood wordt genoemd, welke teniet gedaan zal worden; maar dan betekent dit, dat dan eerst alle andere vijandschap in het groot heelal, bij zichtbare en onzichtbare wezens, machten en krachten vernietigd moet zijn voordat de dood aan de beurt komt.

Nu is het openbaar, dat de aanvoerders van alle vijandschap tegen God en Christus hun oordeel hebben ontvangen in de poel des vuurs. En de poel des vuurs wordt zeer beslist een “dood” genoemd, de “tweede dood.”

En ook is het duidelijk, dat volgens Openbaring 20:11-13 alle menselijke graven verlaten zijn, zij kwamen tot opstanding en werden daarna, voor de witte troon, geoordeeld: en zij, die niet in het boek des levens stonden, werden verwezen naar de poel des vuurs, de tweede dood.

Wij hopen voor de lezers, dat dit hun deel niet zal zijn en daartoe willen wij hen van deze plaats toeroepen; “Geloof in de Here Jezus Christus, want die in Hem gelooft heeft het eeuwige leven en komt niet in het oordeel.” Joh. 3:16-18.

Er zijn dus na het eindoordeel van Openbaring 20 geen andere doden meer dan die, welke Zich in de tweede dood bevinden.

Maar ieder begrijpt, dat het ontledigen van het dodenrijk, zoals Openb, 20:13 ons dit beschrijft, van de zee en van de hades, waarvan een deel in de tweede dood kwam, nooit beschouwd kan worden als de vernietiging van de dood, die naar 1 Cor. 15:26 de laatste vijand genoemd wordt, want de werkzaamheid van deze tweede dood ontvangt haar grootste uitbreiding juist daardoor, dat de graven worden ontledigd.

Toch zal ook deze dood vernietigd worden en dit kan niet anders, dan doordat hij allen die hij in zijn macht heeft moet prijsgeven, aan de grote Overwinnaar en Triomfator, Jezus Christus. Allen die nog niet zijn levend gemaakt in Christus zullen

dit dan worden naar 1 Cor. 15:22, 23. Of zoals Rom. 5:18, 19 het reeds had uitgedrukt: “zo dan, gelijk door één misdaad (de gevolgen daarvan zich uitstrekken) tot alle mensen ter verdoemenis (veroordeling), *zo ook* (strekken) door één gerechtigheid (de gevolgen daarvan zich uit) tot alle mensen ter rechtvaardiging des levens. Want *gelijk* door de ongehoorzaamheid van de éne mens *de velen* (dit is alle mensen) tot zondaars *gesteld* zijn, *zo ook* zullen door de gehoorzaamheid van de éne *de velen* (dit is eveneens alle mensen) tot rechtvaardigen *gesteld* worden.”

Rom. 11:32-36: “Want Hij heeft allen (Joden en heidenen) onder de ongehoorzaamheid besloten, opdat Hij aan allen barmhartigheid zou bewijzen. O, diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods! Hoe ondoorgrondelijk zijn Zijn oordelen en onnaspeurlijk Zijn wegen! Want wie heeft de zin des Heren gekend? Of wie is Zijn raadsman geweest? Of wie heeft Hem eerst gegeven, en het zal hem vergolden worden? Want *uit* Hem, en *door* Hem, en *tot* Hem zijn alle dingen! Hem zij de heerlijkheid in de eeuwen! Amen!”

Het grote verlossingswerk, waarvoor de Here Jezus kwam, is dan voleindigd en daarom loven en prijzen wij Hem, de alleen wijze God, die door Jezus Christus onze Heer en Redder het leven en de onverderfelijkheid voor allen aan het licht heeft gebracht.

Hem zij door Jezus Christus de eer en de heerlijkheid in de eeuwen der eeuwen.

AMEN!

H.W. den Haring

De aangehaalde schriftplaatsen zijn alle vanuit de Statenvertaling, waarin het woord “hel” vaak voorkomt. De nieuwe NBG-vertaling (1951) vertaalt alleen het woord “Gehenna” nog met “hel” en heeft “sheol” met “dodenrijk” vertaald, behalve in Hooglied 8:6 waar de variatie “rijk van de doden” staat. De nog nieuwere NBV (2006) herkent dat het bij “Gehenna” en “Tartarus” om plaatsnamen gaat en laat deze woorden onvertaald, op één uitzondering na (Matt. 23:15) waar “hellekind” staat. De HSV (2010) is veel minder consequent en vertaalt zowel “sheol” als “hades” met een keuze uit “graf,” “rijk van de dood” of “hel.” Maar ook “Gehenna” en “Tartarus” worden met “hel” vertaald.

Nawoord

Vanuit de overzichtstabellen kan men zien dat een deel van wat de schrijver argumenteerde in de *Herziening van de Staten-Vertaling van 2010* is aangepast. Echter niet alles is overgenomen en het is onwaarschijnlijk dat de vertalers met deze schrijver bekend zijn geweest. Ondanks dat de vertalers op een aantal punten betere inzichten hebben gekregen wilden de vertalers blijkbaar toch nog steeds vasthouden aan traditionele denkbeelden en handhaafden zo een aantal van de door de *Staten-Vertaling* bekend geworden verzen en bleven daarbij inconsequent bij het weergeven van de grondtekst. De eerdere vertaling van de NBG uit 1951 heeft het woord *hel* alleen gehandhaafd op de plaatsen waar er in de grondtekst de plaatsnaam *Gehenna* staat, welke omdat het een plaatsnaam is onvertaald had moeten worden gelaten, zodat men o.a. het verband met het laatste hoofdstuk van *Jesaja* kon zien. De NBG-vertaling is hiermee dus consequenter dan de *Herziene Staten-Vertaling*, maar nam de bestaande verkeerde denkbeelden ook niet weg.

Helaas is ook in de moderne tijd van toepassing dat men het *Woord van God* onwerkzaam maakt door overleveringen van traditionele oorsprong (vgl. *Matt. 15:6*, *Mar. 7:3-13*). Het traditionele beeld van de hel heeft velen tot waanzin gedreven en de liefde van God en Zijn evangelie verduisterd. Ook heeft het velen weggedreven uit het geloof omdat ze niet meer in een God kunnen geloven die zo verdoemt. En dit terwijl Hij dit niet heeft gezegd en het in de grondtekst van Zijn *Woord* niet voorkomt. Het karakter van God is zo enorm geweld aangedaan. Welk een heiligschennis is er zo door gelovigen gepleegd! Het is dat we nu in een periode van genade leven anders zou dat zeker niet ongestraft gebleven zijn. *Israël* heeft wegens zulke dingen zwaar geleden en is uiteindelijk verstrooid onder de heidenen.

Nu volgen de tabellen van de verschillende woorden uit de grondtekst, waarbij voor het *Nieuwe Testament* ook de weergaven van de NBV (2006) zijn opgezocht.

Tabel van vertalingen van *sheol*

Vers	SV	NBG	HSV	
Gen.	37:35	graf	dodenrijk	graf
	42:38	graf	dodenrijk	graf
	44:29	graf	dodenrijk	graf
	:31	graf	dodenrijk	graf
Num.	16:30	hel	dodenrijk	graf
	:33	hel	dodenrijk	graf
Deut.	32:22	hel	dodenrijk	hel
1 Sam.	2: 6	hel	dodenrijk	graf
2 Sam.	22: 6	hel	dodenrijk	graf
1 Kon.	2: 6	graf	dodenrijk	graf
	:9	graf	dodenrijk	graf
Job	7: 9	graf	dodenrijk	graf
	11: 8	hel	dodenrijk	hel
	14:13	graf	dodenrijk	graf
	17:13	graf	dodenrijk	graf
	:16	graf	dodenrijk	graf
	21:13	graf	dodenrijk	graf
Ps.	24:19	graf	dodenrijk	graf
	26: 6	hel	dodenrijk	graf
	6: 6	graf	dodenrijk	graf
	9:18	hel	dodenrijk	hel
	16:10	hel	dodenrijk	graf
	18: 6	hel	dodenrijk	graf
	30: 4	graf	dodenrijk	graf
	31:18	graf	dodenrijk	graf
	49:15a	graf	dodenrijk	graf
	:16	graf	dodenrijk	graf
	55:16	hel	dodenrijk	graf
	86:13	graf	dodenrijk	graf
	88: 4	graf	dodenrijk	graf
	89:49	graf	dodenrijk	graf
116: 3	hel	dodenrijk	graf	
139: 8	hel	dodenrijk	hel	
141: 7	graf	dodenrijk	graf	

Vers	SV	NBG	HSV		
Spr.	1:12	graf	dodenrijk	graf	
	5: 5	hel	dodenrijk	graf	
	7:27	graf	dodenrijk	graf	
	9:18	hel	dodenrijk	graf	
	15:11	hel	dodenrijk	graf	
	:24	hel	dodenrijk	hel	
	23:14	hel	dodenrijk	graf	
	27:20	hel	dodenrijk	graf	
	30:16	graf	dodenrijk	graf	
	Pred.	9:10	graf	dodenrijk	graf
	Hoogl.	8: 6	graf	rijk van de doden	graf
	Jes.	5:14	graf	dodenrijk	graf
	?! 14: 9	7:11	diepte	dodenrijk	diepte
	:11	hel	dodenrijk	het rijk van de dood	
:15	hel	dodenrijk	graf		
28:15	hel	dodenrijk	het rijk van de dood		
:18	hel	dodenrijk	het rijk van de dood		
38:10	graf	dodenrijk	graf		
:18	graf	dodenrijk	graf		
57: 9	hel	dodenrijk	hel		
Ezech.	31:15	hel	dodenrijk	graf	
	:16	hel	dodenrijk	graf	
	:17	hel	dodenrijk	graf	
	32:21	hel	dodenrijk	het rijk van de dood	
:27	hel	dodenrijk	het rijk van de dood		
Hos.	13:14	hel	dodenrijk	graf	
		hel	dodenrijk	graf	
Amos	9: 2	hel	dodenrijk	hel	
Jona	2: 2	graf	dodenrijk	graf	
Hab.	2: 5	graf	dodenrijk	graf	

Tabel van vertalingen van *hades*

Vers	SV	NBG / NBV	HSV
Mat. 11:23	hel	dodenrijk	hel
16:18	hel	dodenrijk	hel
Luk. 10:15	hel	dodenrijk	hel
16:23	hel	dodenrijk	hel
Hand. 2:27	hel	dodenrijk	graf
:31	hel	dodenrijk	graf
1 Cor. 15:55	hel	dood ?!	graf
Openb. 1:18	hel	dodenrijk	het rijk van de dood
6: 8	hel	dodenrijk	het rijk van de dood
20:13	hel	dodenrijk	het rijk van de dood
:14	hel	dodenrijk	het rijk van de dood

Tabel van vertalingen van *gehenna*

Vers	SV	NBG	HSV	NBV
Mat. 5:22	helsch	hellevuur	helse vuur	Gehenna
:29	hel	hel	hel	Gehenna
:30	hel	ter helle	hel	Gehenna
10:28	hel	hel	hel	Gehenna
18: 9	helsch	hellevuur	helse vuur	Gehenna
23:15	hel	hel	hel	hellekind
:33	helsch	hel	hel	Gehenna
Mar. 9:43	hel	ter helle	hel	Gehenna
:45	hel	hel	hel	Gehenna
:47	helsch	hel	helse vuur	Gehenna
Luk. 12: 5	hel	hel	hel	Gehenna
Jac. 3: 6	hel	hel	hel	Gehenna

Tabel van vertalingen van *tartaroō*: (in de Tartarus werpen)

Vers	Staten-Vert.	NBG	HSV	NBV
2 Petr. 2:4	hel	afgrond	hel	Tartarus

Wordt Israël hersteld en komt er een duizendjarig rijk?

Ziedaar een vraag,* die door oprecht gelovigen zozeer verschillend wordt beantwoord en vooral in deze tijd, nu het Joodse probleem in de gehele wereld op den voorgrond treedt, telkens opnieuw voor onze aandacht wordt geplaatst.†

Zijn er velen die deze vraag volmondig met *ja* beantwoorden, niet minder zijn er, die hierop een krachtig *neen* laten horen. Zij allen menen echter voor deze hun overtuiging met beide voeten op de bodem der Heilige Schrift te staan en daar wij mogen aannemen dat allen in deze eerlijk en oprecht de waarheid menen te verkondigen, moet dit feit ons des te meer bevreemden. De vraag rijst dan ook: “Hoe komt dit toch?” Dit echter wordt ons nu wel duidelijk dat in één van deze beschouwingen een vergaande fout moet schuilen. Om deze fout te ontdekken is het nodig, dat wij al onze *eigen* gedachten daarover op zijde zetten en alleen Gods Woord laten spreken.

Doen wij dit dan zullen wij niet dwalen. Doch hoe eenvoudig dit lijkt, het blijkt telkens weer in de praktijk, hoe vaak wij last hebben van vooroordeel als gevolg van wat wij van onze ouders, leraars en niet het minst van de Belijdenisgeschriften geleerd hebben.

*Dit artikel was oorspronkelijk in de zeer oude spelling die in het begin van de jaren 50 van de vorige eeuw nog gangbaar was, voor de leesbaarheid is deze spelling (gedeeltelijk) aangepast. Alle Bijbelteksten worden uit de Staten-Vertaling geciteerd.

†Hij verwijst hier naar het ontstaan van de staat Israël in 1948 en de weerslag daarvan op de vervangingstheologie. Vandaag (2022) lijkt dit probleem in de theologie vooral doodgezwegen in de kerken, en wordt het bestaan van de staat Israël in die kringen leerstellig genegeerd.

Wat deze laatste betreft is het goed dat wij er op letten dat deze zelf niet de minste aanspraak maken op gezag. Zij getuigen ook van zichzelf: “Men mag ook de Schriften van geen mensen, hoe heilig zij geweest zijn, vergelijken met de goddelijke Schriften noch de gewoonte bij de waarheid Gods (want de waarheid is bovenal), noch de grote menigte noch de oudheid, noch de opvolging van tijden of personen, noch de conciliën, decreten of besluiten, want alle menschen zijn uit zichzelf leugenaars en ijdelers dan de ijdelheid zelve. Daarom verwerpen wij van ganscher harte al wat met dezen onfeilbare regel niet overeenkomt enz., Art. 7 Nederlandse Geloofsbelijdenis.

Deze uitspraak verdient onze volle aandacht en het is nu zaak dit niet alleen in theorie te aanvaarden, maar ook in de praktijk te handhaven. Wij kunnen vooreerst hieruit leren dat de “Belijdenis” geenszins wil aangezien worden als een vervanging van, of aanspraak maakt op gelijkstelling met de Heilige Schrift. Al zijn haar uitspraken naar de mening van haar opstellers uit de Heilige Schrift genomen, daarmee heeft zij deze echter niet *uitgeput* en is zij nog veel minder een volledige weergave van de inhoud des Bijbels. Er kan dus heel goed nog veel in den Bijbel geleerd worden, wat niet in de Belijdenisgeschriften is opgenomen. — Het is nodig dit wel in te zien, omdat telkenmale Israëls herstel en wat daarmee gepaard gaat, geloofchend wordt op grond van het feit dat de Belijdenisgeschriften er niet van spreken.

Het is dan ook te betreuren dat deze zo weinig over de eschatologie (leer der laatste dingen) zeggen, wat door de Theologen dan ook eerlijk wordt erkend. Het grootste struikelblok voor het inzien van Israëls herstel enz. ligt in de onjuiste mening dat bij de wederkomst van den Heere Jezus Christus op aarde, het einde aller dingen daar zou zijn, de wereld vergaan en het oordeel voor den Grooten Witten Troon plaatsvinden. Deze gedachte is reeds eeuwenlang gangbaar en wordt zeer in de hand gewerkt door de bekende uitdrukking: “Vanwaar Hij zal komen om te oordelen

de levenden en de doden”. — Dit meent men ook te kunnen bewijzen uit het Evangelie van Mattheüs; hoofdstuk 13:39 zegt bv. “... de oogst is de voleinding der *wereld*” vers 40 “... alzo zal het zijn in de voleinding der *wereld*”, vers 49 “... alzo zal het zijn in de voleinding der eeuwen”. Hoofdstuk 24:3 zegt “Wat is het teken van uw toekomst en van de voleinding der *wereld* ?”

Hier wordt dus de toekomst of komst van Christus verbonden met de voleinding der *wereld*. Wanneer men daar dan nog vers 30 en 31 bijleest, zegt men : “Ziet gij wel, als de Heere komt is het einde der *wereld* daar.

Doch *dat staat* er in het geheel *niet*. In al de hier geciteerde plaatsen is alleen sprake van het einde der *aioon*, d.i. der *eeuw* en er is geen sprake van dat hier de wereld als aardbol bedoeld zou zijn.

De foutieve vertaling van het Griekse woord a i o o n door wereld

is oorzaak, dat de mening heeft postgevat, dat bij 's Heeren komst de wereld zou vergaan, doch is hier juist uitgesloten. Want *aioon* of eeuw betekent niet onze aardbol, maar duidt een *zekere tijdruimte* aan, waarvan de duur en het einde alleen bij God bekend is. Na deze eeuw volgt een *andere* eeuw, die door de Heere Jezus wordt genoemd: “De toekomstende”; zie *Matth. 12:32*: “Noch in deze eeuw, noch in de *toekomstende*”.

Efeze 1:21 zegt ook: “Niet alleen in deze wereld (Grieks: *aioon* = eeuw) maar ook in de *toekomstende*. Na deze tegenwoordige eeuw, die eindigt bij 's Heeren komst, volgt de toekomstende, waarin de opstanding plaats heeft (zie *Luk. 20:35*; *1 Kor. 15:23*) en waarmede het Duizendjarig Rijk aanvangt (*Openb. 20:1-6*).

In de toekomstende eeuw werkt God zijn voornemen verder uit, wat onder meer ook inhoudt, dat Israël wordt hersteld en door hen de heidenen tot God zullen komen en de kennis des Heeren over de aarde zal zijn gelijk het water de bodem der zee bedekt (*Hab. 2:14*).

Zien wij dit niet in, dan is er natuurlijk

**voor Israëls herstel en het Duizendjarig Rijk geen
plaats**

en moeten alle desbetreffende profetieën van hun kracht worden ontdaan, door deze te gaan verklaren als betrekking hebbende op de Christelijke kerk; wat dan ook noodgedwongen wordt gedaan, ondanks de vermaningen, dat men het moet nemen zoals het er *staat*, zoals onlangs een zeer bekend Gereformeerd Theoloog en terecht met kracht betoogde toen hij een reeks voordrachten hield over Genesis. — Dit is dan ook de enig juiste wijze om Gods bedoelingen te verstaan. Doch dit geldt niet alleen het Boek Genesis, maar ook het ganse Woord Gods. Het kan niet ontkend worden dat de Bijbel Israëls herstel op duidelijke wijze leert, doch men *gelooft* het niet, men zegt dan, nu ja

**het s t a a t er wel,
maar het b e t e k e n t wat anders.**

Niet alleen is dit hoogst inconsequent, doch men doet precies als de moderne Bijbelkritiek.

Nu, het is wel merkwaardig, dat, wanneer wij van vloek en straf lezen over Israël *dit* niet verklaard wordt van de kerk, maar dan geldt dat Israël. Wij zijn het allen eens dat b.v. *Deut. 28* — wat zijn straffen betreft — letterlijk over Israël in vervulling is gegaan en nog gaat. Lees vers *64-66*:

“En de Heere zal u verstrooien onder alle volken van het ene einde der aarde tot aan het andere einde der aarde; en aldaar zult gij andere goden dienen. Daartoe zult gij onder die volken niet stil zijn en uw voetzool zal geen rust hebben, want de Heere zal u aldaar een bevend hart geven en bezwijkingen der ogen en matheid der ziel. En uw leven zal tegenover u hangen en gij zult nacht en dag schrikken en gij zult uw levens niet zeker zijn”.

Maar wanneer wij dan hoofdstuk 30 lezen, dan moet men al weinig eerbied voor Gods Woord hebben, wanneer wij niet willen erkennen, dat het hier over hetzelfde Israël gaat. Hier lezen wij :

“Voorts zal het geschieden, wanneer alle deze dingen over u zullen gekomen zijn, deze zegen of deze vloek die ik u voorgesteld heb, zo zult gij het weder ter harte nemen, onder alle volken waarheen de Heere uw God u gedreven heeft en gij zult u bekeren tot den Heere uw God en Zijn stem gehoorzaam zijn, naar alles dat ik u heden gebied, gij en uwe kinderen met uw ganse hart en met uw ganse ziel en gij zult u bekeren tot de Heere uw God. En de Heere uw God zal uw gevangenis wenden en zich uwer ontfermen en Hij zal u vergaderen uit alle de volken, waarheen u de Heere uw God verstrooid had, al waren uw verdrevenen aan het einde des hemels, vandaar zal u de Heere uw God vergaderen en vandaar zal Hij u nemen.

En de Heere uw God zal u brengen in het land, dat uw vaders erfelijk bezeten hebben en gij zult dat erfelijk bezitten; en Hij zal u vermenigvuldigen boven uw vaders. En de Heere uw God zal uw hart besnijden en het hart van uw zaad, om den Heere uw God lief te hebben met uw ganse hart en met uw ganse ziel opdat gij leeft”.

Zoo ook Jer. 30:4-7. Eerst Israëls benauwdheid ;

“En dit zijn de woorden die de Heere gesproken heeft van Israël en Juda want zoo zegt de Heere: wij horen een stem der verschrikking, daar is vrees en geen vrede. Vraag toch en ziet of een manspersoon baart? Waarom zie ik dan eens iegelijken mans handen op zijn lendenen, als van een barende vrouw en alle aangezichten veranderd in bleekheid? O wee, want die dag is zo groot dat zijns gelijke niet geweest is. (Die dag is de dag des Heeren. Zie Joël 2:11; Amos 5:18, 20; Obadja :15; Zefania 1:7, 14-17; vergelijk Matth. 21:29-30; Openb. 19:19-21) en het is een dag van benauwdheid voor Jacob”.

Die dag des Heeren is nog toekomstig, evenals Israëls grootste benauwdheid. *Toch zal hij daaruit verlost worden (Jer. 30:7).*
Zoo ook *Ezech. 36:16-19:*

*Wijders geschiedde des Heeren Woord lot mij, zeggende:
“Mensenkind, het huis Israëls, als zij in hun land woonden,
toen verontreinigden zij datzelve met hun weg en met hun
handelingen; hun weg was voor mij als de onreinheid van een
afgezonderde. Daarom goot ik mijn grimmigheid over hen uit,
om des bloeds wil, dat zij in het land vergoten hadden en ik
verstrooide ze onder de heidenen en zij werden verspreid in
de landen: Ik oordeelde ze naar hun weg en hun handelingen”.*

Hier is ook geen twijfel over wie het hier gaat, maar dan is òòk in de *volgende* verzen Israël bedoeld, *vers 22:*

*“Daarom zeg tot het huis Israëls: Zo zegt de Heere Heere,
Ik doe het niet om uwentwil, gij huis Israëls, maar om Mijn
heilige naam die gijlieden ontheiligd hebt onder de heidenen
waarheen gij getogen zijt” (men denke aan Rusland);*

*Vers 23: “Want Ik zal Mijn grote naam heiligen, die
onder de heidenen ontheiligd is, dien gij in het midden van
hen ontheiligd hebt; en de heidenen zullen weten dat Ik de
Heere ben, spreekt de Heere Heere, als Ik aan u voor hun ogen
zal geheiligd zijn”.*

*Vers 24: “Want Ik zal u uit de heidenen halen en zal u
uit alle landen vergaderen en ik zal u in uw land brengen”.*

Men mene en zegge nu niet, dit is vervuld bij den terugkeer uit Babel, want wat er in de volgende verzen volgt, bewijst het tegendeel. *Vers 25:*

*“Dan zal Ik rein water op u sprengen en gij zult rein
worden van al uw onreinheden en van al uw drekgoden zal Ik
u reinigen”.*

Vers 26: “En Ik zal u een nieuw hart geven en zal u een nieuwe geest geven in het binnenste van u; en Ik zal het stenen hart uit uw vlees wegnemen en zal u een vlezen hart geven.”

Vers 27: “En Ik zal Mijn Geest geven in het binnenste van u en Ik zal maken dat ge in Mijn inzettingen zult wandelen en Mijn rechten zult bewaren en doen”.

Vers 28: “En gij zult wonen in het land dat Ik uw vaders gegeven heb en ge zult Mij tot een volk zijn en Ik zal u tot een God zijn”.

Let op het grote verschil met *Ex. 24:7, 8*. Daar spraken zwakke mensen: al wat de Heere gesproken heeft zullen *wij* doen. Hier spreekt de Heere Zelf, *Ik zal*. Er zouden nog veel meer profetieën geciteerd kunnen worden die alle hetzelfde leeren, n.l. Israëls aanneming uit grote benauwdheid, doch wie uit bovenstaande niet worden overtuigd, zullen ook andere niet helpen.

Nu kan men vragen, wanneer gebeurt dit en dan luidt het antwoord: “Bij ’s Heeren komst wordt Israël uit zijn benauwdheid verlost, dan zullen zij den Heere aannemen en over hem weeklagen als over een eniggeboren zoon” (*Zach. 12:9-14*).

Men herinnere zich dat we dan niet het einde der wereld hebben, maar de voleinding der *eeuw* en de toekomstige eeuw aanvangt. *Jes. 59:20* en *Rom. 11:26* zal dan in vervulling gaan als “*De Verlosser zal uit Sion komen en de goddeloosheid van Jacob afwenden*” en Zijn voeten zullen staan op den Olijfberg die voor Jeruzalem ligt (*Zach. 14:3, 4*). Eerst dan zal Israël aan de voorwaarden voldoen van *Ex. 19:5, 6*; en zullen zij naar *Jes. 61:6*, “Priesters des Heeren heten”, met als gevolg dat alle volken God zullen leren kennen in het aangezicht van Jezus Christus. Bewaarheid wordt dan ook wat door de kerk zo vaak gezongen

is: “Ja elk der vorsten zal zich buigen en vallen voor Hem neer. Al ’t heidendom Zijn lof getuigen, dienstvaardig tot Zijn eer”.

Zie ook *Ps. 86:9, 10*. Dit hebben 1900 jaar van Zending en Evangelisatie niet kunnen tot stand brengen, maar zal dan heerlijke werkelijkheid worden. — Men gelieve in dit verband eens rustig te lezen *Ps. 67, 96, 104:14-23, 117; Jes. 25:6-9; Jer. 3:17; 16:19; Zach. 8:20* en neme het dan, *zoals het er staat*.

En wanneer men hierdoor gedrongen zou worden de andere zienswijze los te laten, beschouwe men dit niet als verlies, want we mogen wel bedenken: de waarheid valt of staat niet door het feit, of wij ze àl of niet geloven en zij wordt ook niet veranderd door onze beschouwing over haar.

Verder zij opgemerkt, dat wij van een beschouwing die *niet* op Gods Woord steunt, al menen wij dit dan ook, geen nut kunnen hebben en wanneer wij daarop verder bouwen, wij steeds meer van de waarheid afraken.

De Heere geve dan ook, dat wij een open oog mogen hebben voor Zijn ganse waarheid en wij tevens onze gedachten mogen gevangen leiden tot de gehoorzaamheid van Christus.

H. W. den Haring

Eerdere Uitgave:
Comité: De waarheid der schriften